

PRIMORSKI DNEVNIK

Cena 200 lir

Leto XXXIII. Št. 121 (9729)

TRST, sobota, 28. maja 1977

Postojna plačana v gotovini
Abb. postale I. grup.

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdoba« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasluženi Evropi.

SOCIALISTI BODO KONSTRUKTIVNO SODELOVALI ZA ZAKLJUČEK SPORAZUMA

PREPREČEN IZBRUH NOTRANJE KRIZE V PSI: POGAJANJA MED STRANKAMI SE NADALJUJEJO

Craxi obljubil spremembe v vodstvu na prihodnji seji CK PSI

RIM, 27. — Bitka v centralnem komiteju PSI se je zaključila z raznim kompromisom. Zdelo se je, da bo iz kritik in napadov na tajniško poročilo nastala notranja kriza, ki bi utegnila spraviti v nevarnost celo pogajanja med strankami. To se, k sreči, ni zgodilo. Seja CK PSI bi se morala zaključiti z odobritvijo enotnega dokumenta, ki vsebuje osnovne smernice za vodstvo stranke: zaključiti v pozitivnem smislu pogajanja s KD in drugimi strankami upoštevajoč prvenstveno potrebo po enotnosti v akciji s komunisti in vso levico. Če bi KD nadaljevala zavlačevanje pogajanj v nedogled se bodo morale ostale stranke dogovoriti in morala sprožiti krizo, če se bodo strinjale s to linijo. Vsekakor pa bo PSI aktivno prispevala h konstruktivnemu zaključku pogajanj, katerih cilj je enen: na programski dogovor, glede na to, da KD zavrača časovno tado.

Dokument, kot rečeno, še ni bil objavljen, vendar je mogoče te osnovne smernice izluščiti iz replike Craxija, ki je tudi obljubil izvajanje nove seje CK PSI v najkrajšem času, verjetno takoj po zaključku pogajanj, ko bodo na dnevnem redu notranja ravnotežja v stranki.

Jutranje zasedanje CK PSI se je začelo z neobičajno sejo tajništva, v katerem sedi tudi drugi protagonist te bitke, posl. Enrico Manca, ki je prejšnjega večera govoril celo o nezauzpeti Craxiju. Tajnik PSI je opazil, da mu trda prede. Postala je vprašanje zaupnice in omenil možnost odstopa. Tedaj so se vode pomirile. Manca je pojasnil, da ne sledi krizi na vrhu PSI in da mu zdi glavno vprašanje politične linije. V resnici tudi ni v svoji skupini našel na popolno odobravanje. Sprejet je bil kompromisni sklep, da bo prihodnji CK PSI razpravljal o notranjem ravnotežju v vodstvu (Manca naj bi, po tej seji CK PSI, postal namestnik tajnika stranke, mesto pa utegne deliti s Craxijem). Mancov poskus, da bi ustvaril novo večino v centralnem komiteju skupaj z Mancinijem je propadel.

O doseženem kompromisu je poletno opoldne centralnemu komiteju Mandolfi. Prebral je sporočilo tajništva, v katerem je rečeno, da tajništvo predlaga CK PSI, naj odloži temeljne smernice Craxijevega poročila, ki so ga obogatili posegi v razpravo. Pri tem je dodal, da ne postavlja vprašanje zaupnice.

Mancini je prvi vzkliknil v obtožbi tajništva PSI, da se je sestalo v trenutku, ko zaseda vrhovni organ stranke. Mancini je še vzkliknil, naj se centralni komitej izreče o vseh vprašanjih, ki so na dnevnem redu. Frasca je dodal: »Vse skupaj je nereno,« ko se je spogledal s Craxijem. »V redu,« sklenilo drugo sejo centralnega komiteja, vendar ne po zaključku prajanj, ampak po preči. Craxi ga je skušal pomiriti: »Saj nisim sklenili. Naši so predlogi, ki jih morate odobriti. Lahko jih tudi spreminite.«

Manca je spregovoril popoldne, pred zaključkom debate: »Angažirani smo stranko za pozitiven zaključek pogajanj za sporazum, ki nam omogoči izhod iz krize. Ta sporazum mora napisati besedo konec vzdržanih podpor vladni in sprosti novo obdobje.« Nezadovoljen je ostal Mancini: »Dosegli smo kompromis, ki ne rešuje ničesar.« Craxi je poudaril še enkrat tezo o »alternativnosti« in opozoril ostale članke centralnega komiteja, naj se ne sklanjajo za vladnimi formulami, ko gre zgoraj za notranje spopade v stranki.

Na koncu sta še Achilli in Codignola sporočila, da sta zapustila stranko, ki je »še bolj na levo«. Resnično, na ljubko je CK, ki se je pred sedemdesetimi v hotelu »Midas« sklenil razpust organiziranih struj, vendar so vsi na to že pozabili.

Demokristjani so medtem baje že začeli sestavljati dokumente, v katerih sintetizirajo svoje predloge za novi vladni program. Zaccagnini je zvečer po telefonu pogovarjal s voditelji ostalih strank in jim namigoval, da ga bodo prejeli najkasneje jutri. Sogovorniki so mu odgovorili, da je sedaj potreben skupen dokument.

CANDIDA CURZI

Polemike o vstopu generala Dajana v izraelsko vlado

TEL AVIV, 27. — Napoved, da je general Dajan sprejel ponudbo, naj bi v demokratski vladi premijera Beginja, ki je izšla v polemiki, ki dokazuje, da je verjetno bila poteza preuranjena. Proti vstopu Dajana v vlado se je izrazil predvsem krilo večinske stranke »Likud«, ki ga vodi Erlich.

Signorile, Manca in Craxi med sejo centralnega komiteja PSI

(Telefoto ANSA)

SREČEN ZAKLJUČEK DRAMATIČNE PUSTOLOVŠČINE 105 NIZOZEMSKIH ŠOLARJEV

JUŽNOMOLUŠKI TERORISTI IZPUSTILI OTROKE POLOŽAJ TALCEV NA VLAKU SE NI SPREMENIL

Male talce so morali izpustiti zaradi nenadne epidemije, ki naj bi jo oblasti, kljub uradnim demantijem, nalašč povzročile - V rokah teroristov še štirje učitelji in 56 potnikov

HAAG, 27. — Za 105 malih talcev, ki so jih južni Molučani imeli v svojih rokah od ponedeljka, se je dramatična pustolovščina srečno končala. Danes pomoči so teroristi namreč sklenili osvoboditi vse otroke, ki so bili zaprti v šoli, ker se je med njimi pojavila epidemija driske, ki je, kot kaže iz prvih pričevanj, zajela tudi njihove čuvarje. V rokah teroristov so tako ostali še štirje učitelji in 56 potnikov na vlaku.

Minister za pravosodje Van Agt je takoj demantiral glasove, ki so začeli krožiti, češ da so oblasti nalašč povzročile epidemijo v šoli s tem, da so pomešali klice bolezni med hrano. Zato naj bi Molučani večerjati odločno zavračali hrano.

Teroristi so sporočili obistem svojih odločitev, da spustijo otroke približno ob 3.45, vendar so zahtevali, naj po otroke pride samo po en rešilec naenkrat. Na vsak avto so bolničarji prenesli po dva otroke, vsa operacija pa se je zaključila približno ob 6. uri zjutraj. Otroke so odpeljali v bolnišnico, večino pa so takoj spustili domov, ker je bilo njihovo zdravstveno stanje zadovoljujoče. Ob 5.30 se je napetost pred šolo, kjer so čakali vsi starši za svoj otrok, nenadoma zaostila. E-

den od teroristov je namreč zakril na bolničarje in nenadoma postavil nove zahteve. Moral je posejti neki vladni funkcionar, ki ga je pomiril in operacija je od takrat potekala nemoteno do konca. Po štiri uri je bilo strahu staršev konec.

Otroci so kasneje povedali, da so bili južnomoluški teroristi zelo prijazni in da so se z njimi celo igrali. Vsem so teroristi obesili na rekat listek z njihovim imenom. Vladni predstavniki je dejal, da oblasti niso privolile v nobene koncesije in da so dosledno spoštovale svoj sklep, da se ne pogajajo s teroristi, dokler slednji ne osvojijo vseh otrok, ki so jih imeli za talce.

Popoldne so teroristi spet zahtevali od nizozemskih oblasti, naj osvojijo moluške teroriste, ki so v ječi, obenem pa zahtevajo letalo, s katerim naj bi se odpeljali skupaj z osvobojenimi jetniki.

Nizozemski premijer Joop Den Uyl je na svoji današnji tiskovni konferenci bil videti zelo zaskrbljen za usodo 56 talcev na vlaku ter za 4 učitelje, ki so še ostali v šoli. Po zaključku današnje vladne seje, na kateri so proučili položaj, ki je nastal po osvoboditvi otrok, je predsednik vlade spet potrdil svojo izjavo, da ne bo dovolil teroristom, da bi talce odpeljali iz Nizozemske, ni pa povedal, ali bi bil pripravljen spustiti teroriste, da odidejo. Na vprašanje, ali je mogoče, da se tu na vlaku, kot se je zgodilo v šoli, pojavi epidemija driske, je Joop Den Uyl dejal, da tega ne ve, prvo, ker ni zdravnik, drugo, ker ni mogoče predvidevati bolezni. Omenil je tudi prejšnjo akcijo južnomoluških teroristov, ki so decembra 1975 ustavili vlak ter s tem v zvezi dejal, da je položaj bistveno različen, ker je takrat bila zima, sedaj pa je mnogo bolj toplo in je večja nevarnost epidemij. Iz tega sklepa, da

ni izključeno, da bi oblasti utegnile pomesti v hrano, ki jo dobavljajo teroristom in talcem, kako odvažajo sredstvo, ki naj bi pospešilo zaključek vse zadeve. Danes so vse, kakor teroristi na vlaku zahtevali hrano, pijačo in zdravila. (if)

RIM, 27. — Na sedežu vsedravnih častniških zvez je bil danes skupni sestanek med izvršnim odborom častniških zvez in tajništvi evropske federacije tiskarskih delavcev. Na sestanku so sklenili povabiti vse parlamentarne skupine, naj se končno odločijo za čimprejšnjo odobritve zakona o reformi tiska.

Po besedah Helmuta Schmidta za službo politični položaj Jugoslavije v svetu spoštovanje in upoštevanje. Vpliv Jugoslavije v okviru nevrščene politike je politični dejavnik največjega pomena. Kakor je rekel zahodnomoluški kancler vidi ZR Nemčija, enako pa tudi vseh devet držav Evropske gospodarske skupnosti, v ohraniti neodvisnosti in celovitosti Jugoslavije bistveno zagotovo za nadaljevanje politike popuščanja v Evropi, za ohranitev mira v Evropi in svetu sploh.

Prve jugoslovansko-zahodnomoluške pogovore sta kmalu po prihodu zahodnomoluškega državnika v Beograd vodila predsednik zvezne države izvršnega sveta Veselin Djuranović in kancler Schmidt, navzoči pa so bili tudi njuni najbližji sode-

Vrnitev Andreottija z obiska v Romuniji

RIM, 27. — Predsednik vlade Andreotti in zunanji minister Forlani sta se danes zjutraj vrnila iz Bukarešte, kjer sta bila na uradnem obisku. Pred Bukarešto sta Andreotti in Forlani obiskala Atene, kjer sta imela pogovore z grškimi državniki o odnosih med državama, zlasti pa še o važnosti vključitve Grčije v Evropsko gospodarsko skupnost, ki naj bi skupno s predlogom vključitve Španije in Portugalske, še bolj utrdilo politiko EGS v Sredozemlju.

V Bukarešti pa sta italijanska državnika razpravljala predvsem o varnosti v Evropi v luči skorajšnje beograjske konference, na kateri naj bi preverili izvajanje helsinkijske listine. Poleg tega sta tudi govorila s Ceausescu in predsednikom vlade Manescom o krepitvi gospodarskih odnosov predvsem na petrolejskem in kmetijskem področju. Obe državni delegaciji sta ugotovili, da obstajajo velike možnosti razširitve trgovinske izmenjave med državama.

RIM, 27. — Predsednik vlade Andreotti bo v sredo, 1. junija v pristojni poslanski komisiji poročal o vprašanju preureditve tajne obveščevalne službe in o vprašanju državne tajnosti. Vest je nocoj sporočil na Montecitorio poslanec Pennacchini, predsednik posebne poslanske komisije, ki se ukvarja z zakonskim osnutkom o preureditvi tajne obveščevalne službe, varnostne službe in državne tajnosti.

ZAKLETKE JUGOSLOVANSKO-ZAHODNOMOLUŠKIH POGOVOROV NA NADVIŠJI RAVNI

Tito sprejel kanclerja Schmidta Srečanje z Djuranovićem in Dolancem

Ob prihodu je zahodnomoluški kancler poudaril, da je vpliv Jugoslavije med nevrščenimi politični dejavnik največjega pomena

(Od našega dopisnika)
BEOGRAD, 27. — Predsednik republike Tito je popoldne sprejel zahodnomoluškega kanclerja Helmuta Schmidta in s tem srečanjem so se začeli uradni jugoslovansko-zahodnomoluški politični pogovori na najvišji ravni, ki se bodo nadaljevali še jutri.

Kancler ZR Nemčije Schmidt je popoldne prispeal na večernej uradni obisk v Jugoslavijo, kjer bo po uradnih pogovorih v Beogradu ostal še nekaj dni na odhodu ob južno-jadranski obali, obiskal pa bo tudi republiko Crno goro. Schmidt je v izjavi na beograjskem letališču častnikarjem izjavil, da se zelo veseli obiska v Jugoslaviji in da z velikim zanimanjem pričakuje pogovore z jugoslovanskimi voditelji, posebej s predsednikom Titom. Schmidt je ob tej priložnosti izjavil, da bo veliko delo marjala Tita ob njegovem 85. rojstnem dnevu praznovali v Jugoslaviji in po vsem svetu.

Zahodnomoluški kancler je v izjavi poudaril, da ima zgodovina svoje mesto v naši in vaši zavesti, in dodal, da so odnosi med Jugoslavijo in ZR Nemčijo medtem dosegli takšno kakovost, da v pogovorih ne bi bilo treba gledati nazaj, temveč naj bi se obe strani osredotočili na poglavitne naloge, ki so pred njima v zvezi z zagotavljanjem prihodnosti na bilateralnem področju in tudi v mednarodnih okvirih. »Prepričan sem — je rekel Schmidt — da bomo v pogovorih na podlagi prijateljskega duha, ki opredeljuje jugoslovansko-nemške odnose, dosegli visoko stopnjo soglasja in skupni jezik.«

Po besedah Helmuta Schmidta za službo politični položaj Jugoslavije v svetu spoštovanje in upoštevanje. Vpliv Jugoslavije v okviru nevrščene politike je politični dejavnik največjega pomena. Kakor je rekel zahodnomoluški kancler vidi ZR Nemčija, enako pa tudi vseh devet držav Evropske gospodarske skupnosti, v ohraniti neodvisnosti in celovitosti Jugoslavije bistveno zagotovo za nadaljevanje politike popuščanja v Evropi, za ohranitev mira v Evropi in svetu sploh.

Prve jugoslovansko-zahodnomoluške pogovore sta kmalu po prihodu zahodnomoluškega državnika v Beograd vodila predsednik zvezne države izvršnega sveta Veselin Djuranović in kancler Schmidt, navzoči pa so bili tudi njuni najbližji sode-

lavci. Tanjug opisuje te pogovore kot zelo prisrčne in delovne, beseda na je tekla o širokem krogu vprašanj iz dvostranskih odnosov in sodelovanja in tudi o nekaterih mednarodnih problemih. Z zahodnomoluškim kanclerjem Schmidtom se je danes pogovarjal tudi tajnik izvršnega komiteja ZKJ Stane Dolanc. V daljšem prijateljskem razgovoru so opravili široko in vsestransko izmenjavo mnenj o aktualnih vprašanjih mednarodnih odnosov, o stanju in idejnih tokovih v delavskem in naorendnem gibanju in o odnosih med Zvezo komunistov Jugoslavije in zahodnomoluško socialdemokratsko stranko. Z obeh strani so poudarili uspešen meddržavni in medpartijski razvoj sodelovanja. Opozorili so, da je medpartijsko sodelovanje koristno in potrebno, zanj pa ne smejo biti ovirne obstoječe ideološke razlike in različni pristopi in stališča v zvezi s posameznimi vprašanji. Dolanc in njegov sode-

lavci dr. Aleksander Grlićkov, tajnik v partijskem izvršnem komiteju, sta Schmidta seznanila z dejavnostjo ZKJ na notranjem in mednarodnem prizorišču in ga obvestila o bližnjem beograjskem sestanku o evropski varnosti in sodelovanju in tudi o dejavnostih nevrščenih držav za uresničitev sklepov vrhunske konference v Colombu. Schmidt in njegov sodelavec Hans Juergen Wischniewski pa sta pojasnila stališča do najvažnejših aktualnih mednarodnih vprašanj, hkrati pa je zahodnomoluški kancler pozitivno ocenil prizadevanje Jugoslavije v pripravi na beograjski sestanek.

Predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović, ki je skupaj s predsednikom Titom Schmidta gostil, je priredil nocoj slovesno večerjo v čast zahodnomoluškega državnika, medtem ko se bodo uradni pogovori na različnih ravneh nadaljevali jutri. VLADO BARABAS

PRIPRAVE NA KONFERENCO «SEVER-JUG»

V Parizu soočen je bogatih in revnih

Washington o cenah surovin in skladu za pomoč tretjemu svetu

NEW YORK, 27. — Washingtonska vlada se pripravlja na konferenco gospodarskih in finančnih ministrov industrijskih držav in držav v razvoju, ki bo 30. in 31. maja v Parizu, na kateri bodo preverili razvoj gospodarskih odnosov med razvitimi in nerazvitimi svetom in sklepe, oziroma predloge, ki so bili dani na prejšnjih srečanjih »Sever-Jug«.

Carterjeva uprava je izjavila, da je pripravljena na »važne koncesije«, tako glede stabilizacije cen surovin, kot glede izrednega načrta za pomoč revnim državam tretjega sveta. Kot sporoča »New York Times«, bodo washingtonski predstavniki v Parizu sporočili, da so na razpolago, da prispevajo k ustanovitvi

skupnega sklada, da se ustvarijo velike zaloge osnovnih proizvodov, katerih cene bi se lahko znižale sedanjim nestabilnim cenam. Glede pomoči revnim državam pa so ZDA pripravile povezati omenjeni finančni načrt z mednarodnim denarnim skladom in svetovno banko.

V bistvu gre washingtonska uprava na ta važna pogajanja s predlogi, ki so bili že svoj čas dani in ki jih države v razvoju in revne države ne odobravajo. ZDA si hočejo zagotoviti stalno ceno surovin, ki jih uvažajo, nocoje pa se obvezati za sestavo novega denarnega sklada, ki naj bi bil namenjen izključno revnim državam in ki naj bi se njegova višina uravnavala na osnovi cen surovin, ki jih revni svet izvažajo v razvite države. Američani menijo, da bi prepuščanje cen surovin svobodnemu trgu onemogočilo razvoj industrijskih držav in obenem tudi večjo pomoč revnim državam.

O teh vprašanjih bo govor v Parizu, kjer bo francoski predsednik Giscard d'Estaing predlagal, naj bi v pogovore »Sever - Jug« vključili tudi države vzhodne Evrope, tako da se bodo začela reševati vprašanja med razvitimi in nerazvitimi svetom na »najvišji ravni«.

Sicer pa se v Ameriki pojavljajo vedno nove zahteve po protekcionizmu oziroma po zavaranju nekaterih več domače proizvodnje pred tujo konkurenco. V tej zvezi je predsednik in glavni ravnatelj znane avtomobilske družbe Henry Ford izjavil, da bodo ameriški sindikati zahtevali od vlade prepoved uvoza avtomobilov. Čeprav ni povedal, na katere avtomobile naj bi se nanašala prepoved, je vendar poudaril, da če bo šlo tako naprej, bodo morale ameriške tovarne zapreti vse svoje obrate, ki proizvajajo velike osebne avtomobile.

ZDA napovedujejo, da bo letošnji primanjkljaj trgovinske bilance dosegel več kot 20 milijard dolarjev, kar se še ni zgodilo v povojnih letih. Največji primanjkljaj so do sedaj zabeležili leta 1972, in sicer v višini 6,4 milijarde dolarjev. Zato se mnogi sprašujejo, zakaj si Carterjeva uprava toliko prizadeva za povečanje notranje porabe, ne pomisli pa na stalno naraščajoč trgovskega primanjkljaja zaradi uvoza nafte, kave, sladkorja, rib, avtomobilov in oblačil. V ZDA se torej vedno bolj vztrajno pojavljajo zahteve po omejitvi uvoza iz tujine, kar bi hudo prizadelo predvsem države zahodne Evrope.

Zunanji ministri varšavskega pakta o evropski varnosti

MOSKVA, 27. — Po sestanku zunanjih ministrov članic varšavskega pakta, ki je bil v Moskvi, so objavili uradno sporočilo, v katerem članice varšavskega pakta poudarjajo, da je treba čimprej skleniti dogovor med vsemi državami, ki so se udeležile konference o evropski varnosti, da ne bodo prve uporabile jedrskega orožja in da ne bodo širile obstoječih vojaških in političnih zvez, kakor tudi da ne bodo dajale pobud za ustvarjanje novih vojaških in političnih zvez. Sporočilo pravi, da se ti predlogi sklicujejo na izjavo, ki jo je sprejel politični posvetovalni odbor varšavskega pakta lani novembra

Skupina nizozemskih otrok, ki so jih moluški teroristi danes izpustili

(Telefoto ANSA)

V ODSOTNOSTI ODSTRANJENEGA PODGORNEGA

Vrhovni sovjet SZ potrdil osnutek nove ustave

MOSKVA, 27. — Prezidium vrhovnega sojeta ZSSR se je sestal in odobril osnutek nove sovjetske ustave. Agencija TASS poroča, da sta sejo vodila Leonid Brežnev in Mihail Suslov, ne omenja pa formalno sejo predsednika vrhovnega sojeta, nedavno odstranjenega Nikolaja Podgornega, dan po revoluciji oktobra 1917 in zvezi ustavi iz leta 1924, ko se je začela oblikovati sovjetska federacija in se je za razpletala polemika med hudo bolnim Leninom in Stalinom o širini avtonomije neruških republik.

Kot poročajo iz Moskve vsebuje nova sovjetska ustava formulacijo, da je SZ dosegla »zelo stopnjo socializma« in da »napreduje na poti k izgradnji materialnih temeljev komunistične brezrazredne družbe«. V tem smislu vsebuje tudi definicijo, ki jo je prvi utemeljeval pred petnajstimi leti Nikita Hruščov, da je SZ prerazila iz obdobja »diktature proletariata« v »državo vsega ljudstva«.

V novi ustavi so podrobneje definirane pravice posameznika sovjetskega državljanja, osebne in družbene svobode ter dolžnosti. Posebno poudarjajo, da bo ustava stopila v veljavo 5. decembra letos, ko v ZSSR praznujejo »dan ustave«. Na ta dan je namreč leta 1936 bila sprejeta prejšnja »stalinška« ustava, ki je bila tretja po vrsti po »Lisinski pravici delovnega ljudstva«, odobreni na Leninov predlog na izrednem kongresu sovjetskega dan po revoluciji oktobra 1917 in zvezi ustavi iz leta 1924, ko se je začela oblikovati sovjetska federacija in se je za razpletala polemika med hudo bolnim Leninom in Stalinom o širini avtonomije neruških republik.

Kot poročajo iz Moskve vsebuje nova sovjetska ustava formulacijo, da je SZ dosegla »zelo stopnjo socializma« in da »napreduje na poti k izgradnji materialnih temeljev komunistične brezrazredne družbe«. V tem smislu vsebuje tudi definicijo, ki jo je prvi utemeljeval pred petnajstimi leti Nikita Hruščov, da je SZ prerazila iz obdobja »diktature proletariata« v »državo vsega ljudstva«.

V novi ustavi so podrobneje definirane pravice posameznika sovjetskega državljanja, osebne in družbene svobode ter dolžnosti. Posebno poudarjajo, da bo ustava stopila v veljavo 5. decembra letos, ko v ZSSR praznujejo »dan ustave«. Na ta dan je namreč leta 1936 bila sprejeta prejšnja »stalinška« ustava, ki je bila tretja po vrsti po »Lisinski pravici delovnega ljudstva«, odobreni na Leninov predlog na izrednem kongresu sovjetskega dan po revoluciji oktobra 1917 in zvezi ustavi iz leta 1924, ko se je začela oblikovati sovjetska federacija in se je za razpletala polemika med hudo bolnim Leninom in Stalinom o širini avtonomije neruških republik.

KP SZ, ki jo je prejšnja ustava omenjala le kot organizacijo, v kateri se združujejo najzavzetiji aktivni člani družbe, prednja straža sovjetskega delavskega razreda. V novi ustavi bo verjetno definirana »vodilna in usmerjalna vloga KP SZ«.

Gotovo je vsekakor, da teži nova sovjetska ustava k poglobljanju sovjetske demokracije v smislu večjega pristopanja drugih družbenih organizacij, ovrednotenja vloge sovjetoj in drugih oblik združevanja. Svobode in državljanske pravice pa omejuje načelo, da »nikdar ne smejo ogroziti socialističnega ustroja in sovjetske oblasti«.

Rusijo in hvalnico Stalinu. Od tod sklep 22. kongresa KP SZ, ki je odpravil besedilo himne, ki je odličje niso več peli, pač pa samo igrali njeno melodijo. Že tedaj je Hruščov napovedal, da bi bilo pametno razpisati natečaj za novo sovjetsko državno himno. To se je sedaj tudi zgodilo in himna bo stopila v veljavo prvega septembra 1977. Besedilo in melodija zanjkrat nista bila objavljena. (sts.)

KPF kritizira način odstranitve Podgornega

PARIZ, 27. — Na zborovanju KPF je član tajništva Jean Kanapa kritiziral način, kako so v Sovjetski zvezi odstranili Podgornega. Kanapa je poudaril, da je bilo sporočilo ljudstvu megleno in nerazumljivo, skratka ena »navadna«, kar dokazuje, da nekaj ljudi v redu v odnosu med sovjetskim vodstvom in bazo, sicer bi o odstranitvi bil moral sovjetski tisk podrobneje informirati

Sovjetsko letalo strmoglavilo pri Havani

HAVANA, 27. — Tukaj so uradno sporočili, da je danes strmoglavilo sovjetsko letalo (ik pred pristankom na letališču v Havani). Letalo je prihajalo iz Moskve in se je na poti ustavilo v Frankfurtu in v Lizboni. Vest o nesreči sovjetskega letala na havanskem letališču je potrdila tudi sovjetska časopisna agencija TASS, ki je sporočila, da je letalo »Iljušin 62«, ki je povezovalo Moskvo s Havano, danes strmoglavilo pri letališču kubanske prestolnice. Sovjetska tiskovna agencija pravi, da so bile pri nesreči človeške žrtve, na po pve, koliko je bilo mrtvih. TASS sporoča tudi, da je bila sestavljen na vladna preiskovalna komisija, ki bo uvedla preiskavo o vzrokih nesreče.

V Havani so danes izjavili, da še ne vedo koliko potnikov je bilo v ponesrečenem letalu, ki ima 138 sedežev. Običajno s s temi letali potovali predvsem kubanski študentje, ki studirajo v tujini.

NOTA SEKRETARIATA ZA INFORMACIJE PRI IS SR SLOVENIJE

Pristojbina za avstrijske tovornjake le nadomestilo za izkoriščanje cest

Tržaški italijanski dnevnik je pred dnevi zagnal vik in krik, češ da nova pristojbina diskriminira Trst v korist Kopru in Reki, ter zahteval vrsto protikupepov

Sekretariat za informacije pri Izvršnem svetu SR Slovenije je s posebno noto odgovoril na nedavno pisanje italijanskega tržaškega dnevnika v zvezi z novo pristojbino za promet avstrijskega blaga, namenjenega v tržško luko, ki se prevaja s tovornjaki čez jugoslovansko državno ozemlje.

Tržaški dnevnik je namreč 17. maja objavil naslednjo vest:

«Trgovinska zbornica je intervenirala pri ministrstvu za transport in za zunanje zadeve s proštem proti nedavnemu ukrepu jugoslovanskih oblasti, ki gre v končni instanci v Trst, da od 1. maja je namreč v avstrijski tovorni promet, namenjen v naše pristanišče preko jugoslovanskega ozemlja, podvržen tranzitni taksi v višini cca 780 šilingov, na tovornjak, kar ustreza 10 do 35 odstotkom celotne prevoznice. Ker se več kot 50 od sto avstrijskega blaga preko Trsta (iz izjemo nafte in derivatov) poslužuje avtotransporta, in glede na to, da avstrijski tranzit za jugoslovanske pristanišče Reki in v Koper tej taksi ni podvržen, postane ta ukrep diskriminatorski od tranzita tovornjakov, namenjenih v tržško pristanišče.

V protestu je opozorjeno, da tržaška trgovinska zbornica meni, da očitno je jugoslovanskih oblasti, ki povzročajo odvračanje prometa v škodo Trsta, ni v skladu s čim s duhom in s črko sporazuma o pospeševanju gospodarskega sodelovanja, ki je bil leta 1975 sklenjen v Osimu in nedavno tega ratificiran. Tako se kaže potreba, da Italijanska stran sprejme vrsto protikupepov, morda v sodelovanju z avstrijskimi oblastmi.

Sekretariat za informacije IS SR Slovenije je v zvezi s tem člankom, ki je bil objavljen pod naslovom «Jugoslovanska carina na prometu», dal naslednjo informacijo oziroma odgovor:

Hidro se razvijajoči blagovni in turistični promet, ki se pri nas kaže tudi kot posledica ekspanzije blagovne menjave med zahodno Evropo in bližnjim vzhodom, je povzročil prekomerno obremenitev cest v SF. Dejstvo, da so naše ceste zlasti tiste, po katerih poteka intenzivni tranziten promet, narekuje potrebno gradnjo in modernizacijo cestnega omrežja v SF. Jugoslovanska je v srednjeročnem planu razvoja za obdobje 1976 - 1980 dala posebno prioriteto izgradnji pomembnih cestnih odsekov na celotnem področju SF. Za ta namen smo namo zagotovili ogromna materialna sredstva; pri tem je prav, da manjši del sredstev prispevajo tudi listi, ki čisto direktno uporabljajo in imajo interes za izboljšanje cestne infrastrukture.

V svetu je znano, da večina sredstev za izgradnjo cest zagotavljajo skoraj ceno pogonskega goriva. Pri nas pa je znano, da je cena pogonskega goriva, zlasti dizel goriva, znatno nižja kot v ostalih evropskih deželah.

Izhajajo iz zgornjega se Jugoslovanska zavzema za čimodrednejše uveljavljanje načel reciprocitete v vseh bilateralnih sporazumih o cestnem transportu z ostalimi deželami. Tako je na zasedanju pristojnih organov za reguliranje cestnega prometa med SFRJ in Republiko Avstrijo, ki je bilo v Beogradu od 16. do 18. marca 1977, bilo dogovorjeno, da bosta obe državi spoštovali načela reciprocitete ter da bodo za prevoze izven reciprocitete prevozniki prispevali del stroškov za koriščenje cest.

Ne gre torej za kakršne koli dodatne take, temveč za nadomestilo za koriščenje cest, katerega poznajo tudi druge države bodisi skozi večjo ceno pogonskega goriva, bodisi tako kot je pri nas.

Pri tem moramo poudariti, da SFRJ vlogo ogromne napore za pospeševanje mednarodnega cestnega transporta ter za uveljavljanje sklepov Helsinske konference. To dokazuje tudi napori za čimhitrejšo gradnjo karavanskega predora in ceste «Bratstva in enotnosti» ki predstavlja osnovno povezavo Zahodne Evrope z bližnjim vzhodom

V KRIZU

Jutri praznik 50-letnikov

Jutri bodo Križani rojeni 1927. leta priredili na kriški Križadi tradicionalni praznik 50-letnikov. V Krizu je namreč stara tradicija, da 50-letniki priredijo svoj praznik s plesom in da nanj povabijo vse vasčane, stare in mlade. Žal je ta navada v povojnih letih šla v pozabo. Zato je pčuda kriških 50-letnikov tembolj pomembna in do brošča.

Jubilanti se bodo zbrali jutri pred vaškim spomenikom padlim, kjer bodo položili venec in se spomnili padlih vaščanov. V večernih urah bo na tradicionalnem brjurnju ples ob zvokih domače godbe na pihala.

SMUČARSKI KLUB DEVIN
PRIREDI V MAVHINJAH DO 29. MAJA

Športno zabavno veselico

Danes, 28. 5. ob 19.30 - tek z jajcem
ob 21.30 - tekovanje v valčku

Jutri, 29. 5. ob 9.30 - ex tempore za osnovnošolske otroke
ocenjevalni pohod
ob 15.00 - tekovanje na ski-rolkah
ob 17.00 - tek na hoduljah

Oba večera od 20. do 24. ure ples. Igra ansambel PRAPROT

PD MACKOLJE vabi dne 28. in 29. maja na vsakoletni

praznik češenj

Danes, 28. maja: Ob 15. uri odprtje kioskov.
Od 20. do 24. ure prosta zabava z ansambelom «THE LORDS».

Jutri, 29. maja: Ob 14. uri odprtje kioskov
Ob 16. uri začetek kulturnega programa:

Nastopajo:

- Moški pevski zbor «F. Venturini» od Dornja
- Mekani pevski zbor «F. Preseger» iz Bojuna
- Otroški pevski zbor «Slovenski šopek» iz Mackolj
- Ansambel Lojze Hlede s pevci in humoristi iz Steverjana
- Godba na pihala BREG

Od 20. do 24. ure prosta zabava z ansambelom «THE LORDS»

Oba dneva delujejo dobro založeni kioski s čevapčici, klobasami in domačim vinom.

Jutri bodo pomožne avtobusne proge z mestom in okolico (št. 40)

V primeru slabega vremena bo praznik v nedeljo, 5. junija

BENEŠKI DNEVNIK

STIKI ZADRUG IZ SLOVENIJE Z ZADRUŽNO MLEKARNO V AŽLI

V četrtke so bili na obisku člani kmetijske zadruge iz Logatca

Mlekarna v Azli je važen družbeno-gospodarski objekt za celotno področje Nadiških dolin, ki trenutno šteje več kot 400 članov. Pred lanskim potresom je mlekarna poslala na trg za približno 300 milijonov lir mlečnih izdelkov.

Stiki, ki jih je mlekarna navezala z zadružniki v Sloveniji, imajo za tradicijo. Predlanski so bili člani azlanske mlekarnе gostje v veliki mlekarni «Planika» v Kobari-duc, letos pa sta mlekarna obiskali dve skupini zadružnikov iz Slovenije, med katerimi naj omenimo zlasti delegacijo Zadružne zveze Slovenije, ki je bila tu prejšnji teden.

V četrtke je zadruško obiskalo okrog 50 članov Kmetijske zadruge iz Logatca, ki jih je vodil direktor Dušan De Gleria, ki je obenem tudi predsednik občinske skupščine Logatca. Zadružno zvezo pa je predstavil inš. Anton Robič.

Ravnatelj mlekarnе Giuliano Tropani je goste sprejel in jih kratko seznanil s problemi, ki so spreminjali realizacijo tega važnega gospodarskega objekta, s proizvodnimi metodami, s kapaciteto mlekarnе, ter z organizacijo prodajne mreže, no kateri prihajajo izdelki mlekarnе na trg.

Po ogledu mlekarnе je Tropani povabil goste na zalusko, ki je goste najbolj seznanila s kvaliteto izdelkov mlekarnе. Tu je najprej pregledal direktor KZ Logatec De Gleria, ki se je zahvalil za prijeten sprejem ter povabil članje azlanske mlekarnе na povratni obisk v Logatec. Za njim je sprejeli inš. Robič, ki je omenil dobre odnose med mlekarno v Azli in zadružnimi organizacijami Slovenije. Povabil je vse beneške Slovence, ki se zanimajo za zadružno dejavnost naj si v matični domovini ogledajo, kako je tam organizirana in kako uspeva zadružna dejavnost.

Nato so Tropani v spomin na srečanje izročili zanimivo slovensko publikacijo in prav lepo mlekarnico. Vidno ganjen je Tropani zahvalil za obisk in se za nadaljnje poudaril, da morajo sodelovati v skupnem interesu in vzdrževati dobre medsebojne odnose. Ko so se gostje poslovili od azlanske mlekarnе, so se odpravili na ogled zadružnega hleva v Forni Avoltri, obiskali pa so tudi Gonars.

Positivno srečanje med odborom KD in «Comunità e Cultura»

Po dveh razburljivo napetih srečanjih, na katerih so obravnavali tako problem obnovitve stranke kot tudi problem akcij, ki bi bile potrebne, da se zagotovi gospodarski, družbeni in kulturni prehod Nadiških dolin, sta se delegaciji v osnovi strinjali glede vprašanih, s katerimi naj bi se soočili, čeprav so glede metod pripadniki skupine «Comunità e Cultura» izrazili nekatere pomisleke, ki pa bodo s prenovitvijo stranke verjetno odpadli.

Ko so najbolj kvalificirani oredstavniki medobčinskega odbora stranke sprejeli kot svoja opažanja, ki jih je iznesla skupina «Comunità e Cultura», se je sam odbor pridružil trem najnujnejšim programskim zahtevam skupine, zahtevam, katerih realizacija bi morala pomeniti politično in programsko garancijo za začetek prenovitve:

1. KD naj s primerno pobudo omogoči, da gorska skupnost Nadiških dolin predloži v ta do ločenem roku svoje pripombe k deželnemu urbanističnemu načrtu, kar naj omogoči bistveno spremembo sedanjih smernic enotivne.

2. KD naj v teku enega leta izdelala načrt za urbanistični, gospodarski in družbeni razvoj; načrt naj upošteva resnične potrebe prebivalstva Nadiških dolin in možnost vnitve izseljenih delavcev, tudi v luči zadnjih dogodkov;

3. resno naj se analizira problem zaščite slovenske narodnosti in jezikovne skupnosti v Nadiških dolinah.

Glede zadnje točke je znano, da se splošna orientacija skupine «Comunità e Cultura» nagiba k polmu postopnosti in premostitve obračunja folklorne in kulturne, da se pristopi k jezikovni zaščiti

PO NALOGU DEŽELNEGA ODBORNIŠTVA ZA KRAJEVNE USTANOVE

KOMISAR NA POKRAJINI ŽE PREČUJE PRORAČUN

Predčasne pokrajinske volitve je zahtevala KD v Tržiču, da zmanjša pritisk na Tržič med občinskimi volitvami.

Deželni nadzorni odbor v Vidmu je imenoval America Feruglio, funkcionarja osrednjega računovodstva pri deželnem odboru za krajevne ustanove, za komisarja pri pokrajinski upravi v Gorici. Njegova naloga je sprejeti pokrajinski proračun za leto 1977, ki ga pokrajinski svet ni sprejel v predpisnem roku. Osrednji nadzorni odbor v Vidmu je že 14. aprila pisal pokrajinski upravi, da mora proračun odobriti najkasneje do 24. maja. Svoj korak je odbor utemeljil z zakonom št. 964 od 22. decembra 1969. leta. Ta zakon določa termin za odobritev zakona kakor tudi imenovanje komisarja, kar je naravna posledica neizpolnjevanja obveznosti.

Po zadnji je pokrajinskega sveta, na kateri je enobravni odbor krščanskih demokratov pri glasovanju o vprašanju prenosa podjetja Ribič po javno upravo dobil nezaupnico, obstaja le malo upanja več, da bi se bilo na kakšen način mogoče prekiniti sedanjo komisarsko upravo. Vendar ne bi bilo nič čudnega (ne pozabimo, da živimo v Italiji), če bi se tudi kaj taksnega primerilo. Kakor govorijo v političnih kuhinjah, kjer se spoznajo na to, kako je mogoče zakone na različne načine tolmačiti, bi bilo mogoče komisarsko spodobiti, če bi se stranke med seboj zmenile in v torek, ko bo svet ponovno zasedal, proračun odobrile. To bi bilo mogoče pod pogojem, da predhodno sklenejo sporazum in da komisar D. tistega dne svojega dela še ne zaključi.

Seveda gre samo za ugibanja in za iskanje opravičil, zakaj komisarska uprava, ki jo je KD povzročila s svojim zadržanjem, ji prav gotovo ne dela časti. Sicer pa obstajajo še drugi razlogi, ki naj bi govorili o naklonjenosti KD komisarski upravi, oziroma imenovanjem volitvam na pokrajini. Eden izmed teh je želja tržiške KD, da se razpiše upravne volitve po vsej pokrajini in ne samo v Tržiču (in tudi v Gradcu), ker se bo na takšen način vplivl pritisk porazdelil na vso pokrajino in ne samo na občino Tržič.

Seveda gre samo za ugibanja in za iskanje opravičil, zakaj komisarska uprava, ki jo je KD povzročila s svojim zadržanjem, ji prav gotovo ne dela časti. Sicer pa obstajajo še drugi razlogi, ki naj bi govorili o naklonjenosti KD komisarski upravi, oziroma imenovanjem volitvam na pokrajini. Eden izmed teh je želja tržiške KD, da se razpiše upravne volitve po vsej pokrajini in ne samo v Tržiču (in tudi v Gradcu), ker se bo na takšen način vplivl pritisk porazdelil na vso pokrajino in ne samo na občino Tržič.

Se danes in jutri praznovanje na Peči

Danes se bo na Peči nadaljeval ljudski praznik, ki ga je pripravlila domača sekcija VZPI-ANPD. V večernih urah bo na sporel tekovanje v briškoli z bogatimi nagradami. Za nles bo igral ansambel «Gli allegri». V nedeljo jutraj ob 9. uri bo 2. meddeželno tekovanje v motokrosu ki ga bo pripravil ob sodelovanju motorističnega društva «Goriziani». Na tem tekovanju bodo nastopili najboljši vozači treh Benečij. Praznovanje bodo sklenili v nedeljo zvečer s plesom in prosto zabavo.

V ponedeljek popoldne ne bo toka

Zaradi nujnih del na napravah visoke napetosti, v ponedeljek med 14. in 17. ur ne bo toka na območju naslednjih transformatorskih postaj: Ponte del Torriore, scilla veduta, Pevma, Straver, Steverjan, Jazbine in Grojna.

Zaradi izklopa električnega toka pa bo najbrž tudi nekaj težav v Na Oslavju praznuje danes 80. rojstni dan

JUSTA DORNIK
Oh tem jhilejju i krekno čestitajo sorodniki z Oslavja.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

PO IZREDNO USPEŠNIH PREDSTAVAH «JALTA, JALTA» V PREDLANSKI IN «GUBEC BEG» V LANSKI SEZONI BO PONOVO MED NAMI GLEDALIŠČE «KOMEDIJA» IZ ZAGREBA! TOKRAT NAM BODO PREDSTAVILI IZJEMNO ODRSKO POSTAVITEV, KAVBOJSKI GLASBENI STRIP

«O' KAJ»

ALI

Ne budi žejnih bizonov, tujec ... sladko spijo

Avtorji: NINO ŠKRABE - BORIS SENKER - TAHIR MUJIČ
GLASBA
Dirigent
Scena
Kostumi
Koreograf
Režija

V TOREK, 31. MAJA, OB 20.30 V GLEDALIŠČU «G. VERDI» V GORICI - (Goriški abonma, abonma red H, I in J)

Odhod avtobusa za okoliški abonma: Vrh ob 19.30 gostilni Devetak - Grilj; Poljane ob 19.30 gostilna Peric; Dobrdo ob 19.35 pred obćino; Jamlje ob 19.40 gostilna Pahor; Dol ob 20. Rupa-Peč

V SREDO, 1. JUNIJA, OB 21. URI - Abonma red A - premier-ski in red C - prva nedelja po premieri

V ČETRTEK, 2. JUNIJA, OB 21. URI - Abonma red B - prva sobota po premieri, red F - sindikalni in red G - okoliški

V PETEK, 3. JUNIJA, OB 16. URI - Abonma red D - mladinski v sredo in red E - mladinski v četrtek

V Kulturnem domu v Trstu

Sporočamo cenjenemu občinstvu, da smo bili primorani zamenjati stalne dneve abonmajev ter jih združiti, ker ima gledališče «Komedijsko» na razpolago samo en dan za gostovanje v Gorici in tri dni za gostovanje v Trstu. Prosimo cenjene abonente za razumevanje. Obenem lepo prosimo abonente, ki se iz kakršnekoli vzroka ne bi mogli udeležiti predstave, da to telefonsko sporočijo (v Trstu: tel. 734-265, v Gorici: tel. 24-95)

PRODAJA VSTOPNIC 1 URO PRED PRIČETKOM PREDSTAV

Slovenska konzulta

bo razpravljala o položaju v otroških vrsteh

Slovenska konzulta se bo na sestanku v ponedeljek, 30. maja, ob 19. uri na županstvu sestala z vzgojiteljicami ter predstavniki Sindikata slovenske šole. Beseda bo tekla o sedanjem kritičnem položaju v nekaterih otroških vrsteh, v katere se želi vpisati več otrok kot jih zakon določa. Posebno kritično je za našo skupnost stanje v Standeržu, kjer oblasti niso upeševale naše zahteve, da potrebujemo za varstvo slovenskih otrok obe sekciji v novem otroškem vrstu.

Slovenski lovci poslali čestitke predsedniku Titu

Lovski društvo «Dobrodo», ki združuje slovenske lovce v Furlaniji - Julijski krajini, je ob visokem jubileju jugoslovanskega predsednika Tita poslalo Lovski zvezi Slovenije sledeče čestitke:

«Ob priliki rojstnega dne tovariša Josipa Broza Tita in ob 40-letnici vodstva na čelu KPJ, vas naprosmo, da mu prenesete v imenu našega društva iskrene čestitke ob tem pomembnem jubileju. Želimo nadalje tovarišu Titu še nadaljnjih uspehov, s prepričanjem in zvestavo, da je do danes ustvarjeno delo trden in neomajen temelj, ki je privedel jugoslovanske narode do socializma, neuvrščenosti in uveljavitve v mednarodnih odnosih. Očnem pa želimo tovarišu Titu kot lovcu, še dolga leta «dober pogled».

Pobratenje med Renčami in Štarančanom

Jutri, v nedeljo, bo v Renčah slovesnost, ki jo prireja krajevna skupnost Renče ob pobratenju z občino Štarančan. Prireditve, ki se bodo izvršile ob pobratenju, se bodo začele ob 9.30.

Nadaljuje se zbiranje podpisov

Tudi danes se nadaljuje zbiranje podpisov za razpis osmih referendumov, za katere se zavzemajo radikalci. Podpise bodo zbirali od 10. do 12. ure pri ljudskem vrtu

PREDAVANJE UNIVERZITETNEGA PROFESORJA MARKA POZZETTA

Plovni kanal Jadransko morje - Črno morje pomembna obveza osimskih sporazumov

Maks Fabiani je zelo daleč razvil idejo o izgradnji pomembne plovne poti Ustanoviti banko za zbiranje informacij o tem vprašanju - Kako je s plovniimi kanali v Evropi - Pritiski FIAT za krepitev cestnega prometa

«Ko so podpisovali osimske sporazume, je malokdo vedel, da je vsaj šest, o devetih členov gospodarskega dela sporazuma povezanih z Maksom Fabianijem, arhitektom in urbanistom, ki ste ga Goričani poznali kot starca, ki pa je bil eden izmed največjih starcev našega stoletja. Je dejal univerzitetni profesor Marko Pozzetto na predavanju, ki ga je prejšnji večer imel v Stelu Matutina o izgradnji plovnega kanala med Jadranskim in Črnim morjem.

«Prireditelj njegova skromnost ni dovoljevala, da bi svoje zamisli razpršal na štiri vetrove, zato je bilo potrebno, da se je nekdo odločil za to delo in ga odvijati ter s tem postaviti spomenik njemu samemu, je še dodal profesor Pozzetto, ki poučuje na univerzi v Turinu in sedaj tudi v Trstu. Tako je v soglasju z ravnateljem specializirane revije Critica d'Arte, ki jo vodi Carlo Ragghianti, založnik v Firencih, izdelal prof. Pozzetto lansko leto začetno študijo o idejnih načrtih Maks Fabianija za izgradnjo plovnega kanala Jadransko morje - Črno morje.

Profesor se v svojem predavanju ni omejeval zgolj na obravnavo plovnega kanala, ki ga je predvidevala osimski sporazumi, ampak je občinstvo uvodoma seznanil s sedanjo mrežo plovnih kanalov v Evropi, ki je tako gosta in tudi razsežna, da je mogoče danes po celinskih vodnih poteh prepelati tovar iz Bordeauxa v Franciji v Murnansk na severu Sovjetske zveze. Za izgradnjo takšnega notranjega vodnega omrežja je bil potreben dolgoleten študij. Samo za kanal, ki ga je Ludvik XIV. zgradil med Bordeauxom in Marseillom, je potekalo 800 let, preden so zamisli realizirali.

Arhivati nimajo nobene zveze z idejo o gradnji vodne poti čez Kras, pač pa se v zvezi s posegi na Soči povezuje ime Leonarda da Vincija, ki je predlagal, da se v reki Florentini skiciral leta 1500 načrt za gibljive brane, torej za zapornice, s katerimi bi neke pri Fari zajezili Sočo in s tem preprečili vdiranje Turkov. Od nekdaj je namreč Gorica predstavljalna vrata za invazije in bojne pohode z vzhoda. Človeški um, ki se je hotel pred njimi ubraniti, išče sedaj način, kako na tem območju zgraditi plovni kanal in ga postaviti v službo miru in sodelovanja.

Maks Fabiani, ki je po prvi svetovni vojni sestavil celo vrsto urbanističnih načrtov za kraje na Primorskem, in tudi za Gorico, je posegal na najrazličnejša področja ter je, med drugim on že takrat, kot izrazit predstavnik meščanske družbe, izdelal načrte o rekonstrukciji gradov v Stanelju in v Vipavskem Krizu, v katerih je lociral takšne družbene dejavnosti, ki jih danes, več kot 50 let kasneje, zagovarjajo napredni politični krogi.

Ideja o plovnem kanalu se je pri Fabianiju porodila že zelo kmalu. Kako daleč je dozorela in njem, dokazuje urbanistični načrt Vipave iz leta 1921, v katerega je Fabiani vrisal rečno pristanišče. Leta 1950, ko mu je bilo 65 let, je Fabiani risal skice o izkoriščanju hidroenergijske Soče za proizvodnjo električne energije, izdelal načrt proste cone ob kanalu neke na stičišču Soče in Vipave itd.

Dve sta osnovni zamisli za gradnjo plovnega kanala med Jadranskim in Črnim morjem: Schemerlova iz leta 1796, ki predvideva izkoriščanje Soče in Idrije, ter Fabianjeva iz leta 1919, ki predvideva uporabo Vipave. Sedanja preučevanja se usmerjajo prvenstveno k Fabianjevi zamisli, čeprav tudi Schemerlovih posvema ne izključujejo. Fabiani se ni podrobneje ukvarjal z načrti, kako kanal speljati čez Kras do Vrhnice, vendar bi bilo mogoče po načrtih, ki sta jih izdelala Tržačana Bravinovi in Fabiani, sklepati, da je Fabiani razmisli

PRIZNANJE OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

40 dijakov šole «Ivan Trinko» na tridnevnem izletu po Sloveniji

Obiskali bodo tudi rojstno hišo tovariša Tita v Kumrovcu in Bazo 20 v Kočevskem Rogu - Izlet je omogočil republiški sekretariat za šolstvo SR Slovenije

Včeraj jutraj je odpotovala iz Nove Gorice na tridnevni izlet po Sloveniji in Hrvaškem skupina dijakov, ki obiskujejo tretje razrede nižje srednje šole Ivan Trinko v Gorici. Med tridnevnim bivanjem v matični domovini si bodo ogledali številne kulturne in zgodovinske zanimivosti. Na poti proti Ljubljani so tako že včeraj obiskali rojstno hišo Ivana Cankarja na Vrhniki in Tehniški muzej Slovenije v gradu Bistra. Danes si bodo ogledali nekatere kraje na Stajerskem.

Prosvetno društvo «STANDREŽ» in KMEČKO DRUŠTVO prireja danes in jutri ter 4. in 5. junija v STANDREŽU vsakoletni PRAZNIK SPARGLJEV

Danes, 28. maja, ob 20. uri: odprtje in plesna zabava

Jutri, 29. maja, ob 19. uri: nastop folklorne skupine «Santa Gorizia»; plesna zabava.

Na voljo bodo odlični spargli, domača kapljica in jedca.

Gledališča

Velike dvorane PDG v Solkanu. Vlado Vukmircic: Mreža za veter. Ob 10. uri abonmajska predstava za red GS (Gimnazija Nova Gorica, Osnovna šola Solkan)

Izleti

Za množični izlet Slovenske prosvetne zveze na Koruško vpisujejo na naslednjih mestih in društvih:

V GORICI: na sedežu SPZ in SPD v Ulici Malta 2; v STANDREŽU: v domu «Andrej Budala»; v PODGORI: Ivan Bregant, Edi Maligoi, Stanko Kustrin in Ljilj Ržič; v PEVMI: Mario Saher; na OSLAVJU: Darinka Mikšič in Pepca Pintar; v STMAVRU: Abina Valentinič; v SOVODNJAH: V Kulturnem domu in pri odbornikih društev; v GABRIJAH: Leopold Pahor; v RUPI: Salomon Tomšič; na PEČI: Dominik Kovac in Franc Petean; v DOLU: Alida Devetak; v STEVERJANU: Sivan Pittoli; v RONKAH: Teodor Devetak; v JAMLIJAH: Ernest Semolič, Jamlje 34; v DOBERDOBU: Milla Ferietič (v drogeriji).

Slovensko planinsko društvo sporoča udeležencem nedeljskega izleta v San Marino, da bosta odpotovala iz Gorice dva avtobusa in sicer ob 4. uri jutraj s Travnika Spetoma se bosta ustavila na običajnih postajališčih. Zazelenja je točnost. Na razpolago je še nekaj prostorov.

Za odhod avtobusov, ki popeljejo slovenske žene z Goriskega v Benesko Slovenijo danes, 28. maja, veljajo naslednji urniki odhoda: 1. avtobus bo odpotoval s Travnika ob 13.30, s pevskega mostja (goriška stran) ob 13.40, iz Pevme (pred spomenikom) ob 13.45, z Oslavja (gostilna Bensa) ob 13.50, iz Podgore (zadruha) ob 14. uri. Drugi avtobus pa iz Standerža (pri Slavi Berdon) ob 13.15, iz Sovodnje (gostilna Tomšič) ob 13.20, iz Dola (spomenik) ob 13.30, iz Poljan (gostilna) ob 13.40 in iz Dobrdo (spomenik) ob 13.50. Priporoča se točnost.

V Romansu mednarodna razstava cvetlic

Danes ob 10. uri bodo v Romansu ob Soči odprli prvo mednarodno razstavo cvetlic, na kateri sodelujejo tudi razstavljavci iz Slovenije in Koroske.

V okviru te manifestacije bodo v naslednjih dneh pripravili številne zabavne prireditve. Ob tem bodo 2. junija priredili dan Jugoslavije, na katerem bodo nastopile priznane slovenske zabavno-glasbene skupine. V popoldanskih urah pa bo razstavo obiskala delegacija novogoriške trgovinske zbornice.

Na sedežu finančne intendantce in v področnih uradih bodo vsak dan od 10. do 12. ure nudili občanom, ki to želijo, napotke, kako izpolniti obrazec za prijavo dohodkov. Finančna intendantca obvešča, da je treba prijavo dohodkov izpolniti najkasneje do 30. junija.

«Predlagam ustanovitev banke za zbiranje» informacij o tem vprašanju, pri kateri bi črpali podatke tisk in javni delavci. Samo na takšen način bomo useli zadeve, očitniki naprej. Poleg tega se moramo zavedati, da bo naše območje v pogledu nerazvitosti postal evropski juž, tako kot je na primer Basilcata italijanski juž, če se ne bomo pravočasno vključili v evropske gospodarske tokove in začeli razvijati drugačen model komunikacije.

V zanimivi razpravi, ki je sledila predavanju, je bila izrečena kritika na račun zamujanja Italije na tem

Iz teka se ciklus jugoslovanskega filma v Krminu

Z Bulajčevićem «Atentat v Sarajevu», ki ga bodo vrtili jutri zvečer ob 20.30 v občinskem

OB OSREDNJI PROSLAVI KOPRSKEGA OBČINSKEGA PRAZNIKA V GABROVICI

Gospodarski projekti koprške občine

Razgovor s predsednikom izvršnega sveta občinske skupščine Darijem Valentičem - Velik poudarek obmejnemu sodelovanju in perspektive po Osimu

Ob osrednji proslavi koprškega občinskega praznika v Gabrovici je naš sodelavec Ljuba Omladić obiskal predsednika izvršnega sveta koprške občinske skupščine Darija Valentiča in mu zastavil nekaj vprašanj.

— Morda najprej nekaj besed o samem prazniku, za katerega vemo, da ne pomeni samo zunanje manifestacije zgodovinskih obeltnic, ampak tudi osvetlitev deleža Slovenske Istre v desetletja trajajočih revolucionarnih prizadevanjih vseh naših narodov in narodnosti.

— 15. maja 1921, ko so odločili Marezgani prvič na Primorskem pokazali grozečemu fašizmu, s čim lahko računamo, ko so golokoti obračunavali z oboroženimi skupnostmi, se je prižgala tista iskra, ki je tlela in žarela in s tem bodila dolgih dvest let zatiranja, preganjanja, raznarodovanja, mučenja in ubijanja, da je naposled vzplamtel v useljudsko ustajo, ki je pripeljala do likvidacije fašizma.

Proslavi 1. obletnice pridružuje 33-letnico požiga Gabrovice 28. maja 1944. Tega dne je okupator dobesedno zbrisal to vasico, ki je bila eno od središč ilegalnega delovanja komunistične partije pred vojno, med okupacijo pa so tu delovale pomembne kurirske zveze, tiskarna itd. Bilanca tega dne je bila več kot strašna: osem mrtvih, 19 odgnanih, vas požgana. Vendar to ni strlo Gabrovčanov ne njihovega revolucionarnega duha. Ustanovili so prvo kmečko obdelovalno zadrugo v Sloveniji in zgradili novo vas.

Tudi letošnji praznik koprške občine sega v to našo slavno preteklost, obuja spomine na pot, ki jo je prehodil in čeno, ki jo je plačal Istran zato, da je danes svobodni in ustvarjalni član naše samoupravne socialistične družbe.

— Če dovolite, tovariš predsednik, bi se zdaj nekaj minut pomudila pri gospodarskih vprašanjih koprške občine. Predvsem me zanima, kako je v razvitosti materialne baze, oziroma kje je izhod iz te nekega let trajajoče stagnacije. Ali poneti zadnji libijski obisk v Koprjo korak naprej pri realizaciji projekta rafinerije in petrokemije?

— Res je, da gospodarstvo naše občine že nekaj let ne dosegata takšnih rezultatov in takšnih stopenj rasti, kot smo jih bili vajeni neke do leta 1970. Posledica tega je, da postopoma izgubljamo korak z najrazvitejšimi občinami Slovenije in v tem mestu v samem vrhu, ki smo ga po narodnem dohodku na prebivalca med slovenskimi občinami imeli. Takšno dogajanje je v veliki meri posledica akromnih dosežkov zlasti v panogi industrije, kjer imajo nekatere večje OZD dotrajano opremo in zastarelo tehnologijo. Izhod je zato v modernizaciji tehnologije in v tem večji produktivnosti dela, kar edino zagotavlja tudi večjo konkurenčnost na tržišču.

Sprejeti sanacijski programi nekaterih OZD s področja industrije nakazujejo rešitve prav v tej smeri. Naj omenim samo primer TOMOSA, ki je v svoji sanaciji predvidel kompletno modernizacijo dotrajanih osnovnih sredstev sedanjega programa motornih koles ter razširitev nekaterih drugih za tržniše interesantnih programov. V tem prihodnjem letu bo Tomos takole investiral cca 35 milijard S din, za kar ima zagotovljena investicijska sredstva skladov in bank, še velike rezerve so v razvoju prometa, zlasti pomorskega, pa tudi kmetijskega.

Optimizem nam vlija tudi razvoj Iplasa, ki je v temeljih planov SRS do leta 1980, eden od nosilcev razvoja bazne kemije v Sloveniji. Z izgradnjo I. faze tovarne atidrida ftalne kisline kapacitete 15 tisoč ton, ki bo končana v naslednjem mesecu. Iplasi uspešno uresničuje svoje razvojne programe. Nedvomno pa je razvoj Iplasa in njegovih programov v veliki odvisnosti od surovinske oskrbe, ki jo vidimo v bodoči rafineriji. Obisk libijskih vladnih funkcionarjev in tizehna podpora projekta nedvomno pomeni korak naprej v naporih za realizacijo skupne naložbe. Veliko projekta je potrebna finančna sredstva pa vsekakor zahtevajo daljše časovno obdobje in temeljite priprave za njegovo realizacijo.

Baraka tehnike «Krn» pred obnovitvijo. Ob njej zaščitna skala

vanskih republik. Ob normalnih gospodarskih stikih, ki jih zahteva razvito in relativno heterogeno gospodarstvo, smo akterji nastajanja neštetihi vezi z mnogimi občinami, mesti v Jugoslaviji in inozemstvu in tikanju vezi med Koprčani in prebivalci teh mest. Naj omenim samo pobratene občine iz vseh republik (Jajce, Nikšić, Vauvo, Zadar, Prilep, Bosanski Brod) in iz Ferrare v Italiji, pobratena, kjer smo od manifestiranja prijateljstva in simpatij prešli na trdne oblike sodelovanja na področju kulture, šolstva, telesne kulture in v zadnjem času tudi nekaterih gospodarskih stikov. Velike možnosti za spoznavanje in zblizevanje nudijo predvsem kulturno področje, izmenjava razstav, kulturno - umetniških skupin, kar s pridom razvijamo.

Zlasti gojimo sodelovanje med mladino in šolskimi otroci pobratenih mest. Tako so stalne oblike letovanja otrok iz zbratenih občin, skupne mladinske delovne brigade ipd. Pogloblja se tudi sodelovanje z zamejskimi sosednjimi občinami, zlasti Dolino in Miljami.

— Mi lahko navedete neka podatkov o raznih oblikah sodelovanja s sosednjim področjem, predvsem pa o perspektivah, ki se odpirajo po ratifikaciji osimskih sporazumov?

— Gospodarsko sodelovanje med obmejnima področjema obeh držav je doslej temeljilo predvsem na goriskem in tržaškem sporazumu. Vsekakor nas to ne zadovoljuje več v celoti. Naše gospodarstvo si želi več, torej višjo stopnjo gospodarskega sodelovanja. V mislih imam predvsem razne oblike kooperacijskega sodelovanja v proizvodnji, skupna vlaganja v določene programe in slično. Upamo, da bodo osimski sporazumi, poleg industrijske cone, ki bo pomenila skupen gospodarski podvig, omogočili tesnejše sodelovanje tudi industrije obeh sosednjih področij.

— Za konec še vprašanje, ki zadeva tako imenovano socialno sfere. Ali je točno, da se pripravljajo nov referendum o samoprispevku za otroško varstveno objekte in če bo upoštevana tudi telesnovzgojno področje, kjer smo po statističnih podatkih glede objektov na zadnjem mestu v Sloveniji?

— Na referendumu 1974. leta smo se odločili, da iz svojih osebnih dohodkov prispevamo sredstva za gradnjo šol in vrtcev in s tem poskušamo dohiteti zamujeno kulturo, šolstva, telesne kulture in v zadnjem času tudi nekaterih gospodarskih stikov. Velike možnosti za spoznavanje in zblizevanje nudijo predvsem kulturno področje, izmenjava razstav, kulturno - umetniških skupin, kar s pridom razvijamo.

— Najprej padeč fašizma 25. julija in nato kapitulacija Italije 8. septembra 1943 sta s nepopisnim navdušenjem vzvalovila tukajšnje prebivalstvo. Splošna vstaja je zajela sleherni vas in zaselke. Kot prerokovi po dolgi mori so ljudje planili pokonci v znamenju nezadržanega zmaganost. Pojavila se je partijske rdeče zastave

in zastave s peterokrako zvezdo. Ljudje so spontano prevzemali nase naloge, ki so se ponujale iz trenutka v trenutku kot najbolj pereče. V Slovensko Istro je prišel 9. septembra Franc Segulin - Boro Kladivar, doma iz Materije, sekretar okrožnega komiteja KPS Brkini - Slovenska Istra, kjer je dotedanji sekretar Vidko Herjavec prevzel drugo dolžnost.

Domaci aktivisti in povratniki iz italijanske vojske so osnovali Čezarinski bataljon in nato 1. slovensko istrsko brigado. Vse ozemlje je bilo osvobodeno, razen Koprja in Pirana. Vendar je novi okupator, to je nemški, še snoval obsežno ofenzivo za uničenje partizanov v Istri in naprej, celo v Dalmaciji.

Iz tistega časa naj omenimo zgovinski dogodek v Koprju, ko so 27. septembra 1943 domaci borci in aktivisti, s pomočjo 1. bataljona 2. hrvaške brigade osvobodili nad 200 političnih zapornikov iz koprskih zaporov.

Prišel je strahoten čas, ko so Nemci prve dni oktobra prodirali z motoriziranimi kolonami s Tržaškega proti Slovenski Istri in uničevali ter požigali vse, na kar so naleteli na svojem smrtonosnem pohodu. Pobili so nad 200 domačih prebivalcev in partizanov in zaigali 56 vasi in zaselkov. To strahotno gorje je pustilo neizbrisne posledice med prebivalstvom.

Preteklo je le nekaj časa, ko je politično vodstvo reorganiziralo svoje vrste. Za sekretarja okrožnega komiteja KPS je bil imenovan Stanko Pervanje - Gruden, za člane Milan Guček in drugi aktivisti iz Brkinov. Leti so vključili preizkušene domače protifašiste v politične organizacije (KPS, OF, SKOJ, ZSM in AFŽ). Nato so s velikim zagonom nadaljevali trenutno zastavljeno politično in drugo dejavnost.

— Vid VREMEC

je opinski rojak, predvojni protifašist, obsojen na Tomazičevem procesu na 15 let ječe. Sedaj živi v Koprju. Udeležuje se v antifašističnih in borbeških organizacijah, pa tudi kot publicist. Skupno z Milanom Gučkom je bil glavni urednik knjige «Slovenska Istra v boju za svobodo», napisal je knjigo o kobarnih protifašističnem gibanju na Primorskem in v Slovenski Istri.

Niman namena opisovati nastanka in razvoja narodnoosvobodilnega boja na tem območju po nemški požigalski ofenzivi v oktobru 1943. Omenim naj le partizanske enote, ki so na njem nastale. Najprej je bila (tako) po končani nemški oktobrski požigalski ofenzivi) osnovana skupina VOS za Slovensko Istro, iz katere je nastala 1. četa 5. bataljona VDV,

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

V Baču smo pred hišo Tomšičevih z molkom počastili. Tonetov spomin in položili pred spominsko ploščo venec. Ko je ura bila polnočnica, smo se napotili proti Ilirski Bistrici, tam smo šli k spomeniku padlih borcev za osvoboditev Ilirije.

(Nadaljevanje na 5. strani)

— Ob osrednji proslavi koprškega občinskega praznika v Gabrovici je naš sodelavec Ljuba Omladić obiskal predsednika izvršnega sveta koprške občinske skupščine Darija Valentiča in mu zastavil nekaj vprašanj.

— Morda najprej nekaj besed o samem prazniku, za katerega vemo, da ne pomeni samo zunanje manifestacije zgodovinskih obeltnic, ampak tudi osvetlitev deleža Slovenske Istre v desetletja trajajočih revolucionarnih prizadevanjih vseh naših narodov in narodnosti.

— 15. maja 1921, ko so odločili Marezgani prvič na Primorskem pokazali grozečemu fašizmu, s čim lahko računamo, ko so golokoti obračunavali z oboroženimi skupnostmi, se je prižgala tista iskra, ki je tlela in žarela in s tem bodila dolgih dvest let zatiranja, preganjanja, raznarodovanja, mučenja in ubijanja, da je naposled vzplamtel v useljudsko ustajo, ki je pripeljala do likvidacije fašizma.

Proslavi 1. obletnice pridružuje 33-letnico požiga Gabrovice 28. maja 1944. Tega dne je okupator dobesedno zbrisal to vasico, ki je bila eno od središč ilegalnega delovanja komunistične partije pred vojno, med okupacijo pa so tu delovale pomembne kurirske zveze, tiskarna itd. Bilanca tega dne je bila več kot strašna: osem mrtvih, 19 odgnanih, vas požgana. Vendar to ni strlo Gabrovčanov ne njihovega revolucionarnega duha. Ustanovili so prvo kmečko obdelovalno zadrugo v Sloveniji in zgradili novo vas.

Tudi letošnji praznik koprške občine sega v to našo slavno preteklost, obuja spomine na pot, ki jo je prehodil in čeno, ki jo je plačal Istran zato, da je danes svobodni in ustvarjalni član naše samoupravne socialistične družbe.

— Če dovolite, tovariš predsednik, bi se zdaj nekaj minut pomudila pri gospodarskih vprašanjih koprške občine. Predvsem me zanima, kako je v razvitosti materialne baze, oziroma kje je izhod iz te nekega let trajajoče stagnacije. Ali poneti zadnji libijski obisk v Koprjo korak naprej pri realizaciji projekta rafinerije in petrokemije?

— Res je, da gospodarstvo naše občine že nekaj let ne dosegata takšnih rezultatov in takšnih stopenj rasti, kot smo jih bili vajeni neke do leta 1970. Posledica tega je, da postopoma izgubljamo korak z najrazvitejšimi občinami Slovenije in v tem mestu v samem vrhu, ki smo ga po narodnem dohodku na prebivalca med slovenskimi občinami imeli. Takšno dogajanje je v veliki meri posledica akromnih dosežkov zlasti v panogi industrije, kjer imajo nekatere večje OZD dotrajano opremo in zastarelo tehnologijo. Izhod je zato v modernizaciji tehnologije in v tem večji produktivnosti dela, kar edino zagotavlja tudi večjo konkurenčnost na tržišču.

Sprejeti sanacijski programi nekaterih OZD s področja industrije nakazujejo rešitve prav v tej smeri. Naj omenim samo primer TOMOSA, ki je v svoji sanaciji predvidel kompletno modernizacijo dotrajanih osnovnih sredstev sedanjega programa motornih koles ter razširitev nekaterih drugih za tržniše interesantnih programov. V tem prihodnjem letu bo Tomos takole investiral cca 35 milijard S din, za kar ima zagotovljena investicijska sredstva skladov in bank, še velike rezerve so v razvoju prometa, zlasti pomorskega, pa tudi kmetijskega.

Optimizem nam vlija tudi razvoj Iplasa, ki je v temeljih planov SRS do leta 1980, eden od nosilcev razvoja bazne kemije v Sloveniji. Z izgradnjo I. faze tovarne atidrida ftalne kisline kapacitete 15 tisoč ton, ki bo končana v naslednjem mesecu. Iplasi uspešno uresničuje svoje razvojne programe. Nedvomno pa je razvoj Iplasa in njegovih programov v veliki odvisnosti od surovinske oskrbe, ki jo vidimo v bodoči rafineriji. Obisk libijskih vladnih funkcionarjev in tizehna podpora projekta nedvomno pomeni korak naprej v naporih za realizacijo skupne naložbe. Veliko projekta je potrebna finančna sredstva pa vsekakor zahtevajo daljše časovno obdobje in temeljite priprave za njegovo realizacijo.

Baraka tehnike «Krn» pred obnovitvijo. Ob njej zaščitna skala

Nova Gabrovica, zgrajena po osvoboditvi na ruševinah in požganih prejšnje

Razvoj NOB v Slovenski Istri po požigalni oktobrski ofenzivi

Velik delež področja današnje dolinske občine in Trsta v boju Istre za svobodo

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

V Baču smo pred hišo Tomšičevih z molkom počastili. Tonetov spomin in položili pred spominsko ploščo venec. Ko je ura bila polnočnica, smo se napotili proti Ilirski Bistrici, tam smo šli k spomeniku padlih borcev za osvoboditev Ilirije.

(Nadaljevanje na 5. strani)

OB 35. OBLETNICI NJEGOVE MUČENIŠKE SMRTI

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

V Baču smo pred hišo Tomšičevih z molkom počastili. Tonetov spomin in položili pred spominsko ploščo venec. Ko je ura bila polnočnica, smo se napotili proti Ilirski Bistrici, tam smo šli k spomeniku padlih borcev za osvoboditev Ilirije.

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

(Nadaljevanje na 5. strani)

VID VREMEC

je opinski rojak, predvojni protifašist, obsojen na Tomazičevem procesu na 15 let ječe. Sedaj živi v Koprju. Udeležuje se v antifašističnih in borbeških organizacijah, pa tudi kot publicist. Skupno z Milanom Gučkom je bil glavni urednik knjige «Slovenska Istra v boju za svobodo», napisal je knjigo o kobarnih protifašističnem gibanju na Primorskem in v Slovenski Istri.

Niman namena opisovati nastanka in razvoja narodnoosvobodilnega boja na tem območju po nemški požigalski ofenzivi v oktobru 1943. Omenim naj le partizanske enote, ki so na njem nastale. Najprej je bila (tako) po končani nemški oktobrski požigalski ofenzivi) osnovana skupina VOS za Slovensko Istro, iz katere je nastala 1. četa 5. bataljona VDV,

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

V Baču smo pred hišo Tomšičevih z molkom počastili. Tonetov spomin in položili pred spominsko ploščo venec. Ko je ura bila polnočnica, smo se napotili proti Ilirski Bistrici, tam smo šli k spomeniku padlih borcev za osvoboditev Ilirije.

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

(Nadaljevanje na 5. strani)

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

V Baču smo pred hišo Tomšičevih z molkom počastili. Tonetov spomin in položili pred spominsko ploščo venec. Ko je ura bila polnočnica, smo se napotili proti Ilirski Bistrici, tam smo šli k spomeniku padlih borcev za osvoboditev Ilirije.

— Ob 35. obletnici njegove mučeniške smrti

Obisk v Baču pri Knežaku kraju Tomšičevega otroštva

zviškemu mučniku Lojzetu Valentiču in pesniku - buditelju Miroljubu Vilharju. Tu smo poslušali besede Ljuba Susica, ki nam je o risal junastvo, borbena življenja Toneta Tomšiča, ki je prisililo celotno fašistično sovražnika, tožila da Gradijska, da je na procesu izrekel besede «kot človek» izrazil globoko spoštovanje Tonetu Tomšiču in ženi Vidi, toda kot tožitelj terjati za Tomšiča smrtne kazni. Ob nalivu smo se nato zatekli v lepo tolovadnico bližnje šole, kjer smo ugotovili, da je prejšnji dan na proslavi krajevna skupnost Knežak proglasila 21. maj za praznik domaće krajeve skupnosti. Tu se je počastitev Toneta Tomšiča nadaljevala. Prisotni sta bili tudi sedri Ančka in Vera, pa tudi tvoj Gorjanc, profesorica na šoli narodnega heroja Toneta Tomšiča v Ljubljani.

Našo spominsko svečanost so povzdigli še občinski in krajevni predstavniki. Iz Ilirske Bistrice je prišel med nas Bojan Brozina, predsednik občinske skupnosti ter zastopnik predsedstva občinskega odbora Zveze združenj borcev NOB, ki je v izčrpnem govoru prikazal delež Knežaka in okolišev osvobodilnem boju. V imenu krajeve Zveze borcev je pozdravil Marjan Mihelič, svoj pozdrav pa sta nam izrekla še predsednik krajeve skupnosti Ivan Urbanič in šolski upravitelj Alojz Baša, ki je izletnikom razkazal tudi lepo urejeno in bogato šolo.

(Nadaljevanje na 5. strani)

KOMAJ LETO DNI PO LANSKEM POTRESU

Na Tolminskem se zavedajo, da je v obnovi možnost razvoja celotnega Gornjega Posočja

Delovnim ljudem tolminske občine čestitajo!

bača TOVARNA VOLNENIH IZDELKOV PODBRDO

Tovarna volnenih izdelkov «BAČA» Podbrdo se je v svojem dvajsetletnem obstoju in delovanju uveljavila kot specializirano podjetje za izdelavo česanega volnenega blaga iz 100% čiste runske volne najboljših uvoženih avstralskih kvalit. Z natančnostjo, tradicijo in moderno tehnologijo smo dosegli priznanje v kvaliteti volnenih česanih tkanin za moške obleke in ženske kostime. Posebno se je «BAČA» uveljavila s tkaninami za moške in ženske plašče iz čiste česane runske volne, ki so dosegli med potrošniki izredno zanimanje in visoko povpraševanje.

ljubljska banka

PODRUŽNICA NOVA GORICA

čestita ob občinskem prazniku vsem svojim varčevalcem in poslovnim sodelavcem ter delovnim ljudem občine TOLMIN

Obiščite nas v poslovnih enotah v Tolminu, Kobaridu, Bovu in Podbrdu, kjer boste zanesljivo zadovoljni z bančnimi storitvami

TOZD POHIŠTVO

KLAVŽE

proizvaja STILNO COLONIALNO POHIŠTVO za opremo jedilnic, spalnic in dnevnih sob

TOLMIN, maja 1977 — 2e v roki povojnih letih se na Tolminskem ubadajo za vprašanjem kako doma zaposliti prebivalstvo, ki že od nekdaj pozna izseljevanje in s tem v zvezi tudi, kako dvigniti gospodarsko tega področja, ki spada v današnjem gospodarskem razvoju med manj razvita. Če so že imeli veliko posl. s temi vprašanji pred lanskim pomladjo, jih imamo še več danes, leto dni po potresu, ki je tako hudo, prvič 6. maja, drugič 15. septembra lani, prizadel Tolminsko, predvsem pa kraje na Kobarid, em in na Bovškem.

O tem sva se pogovarjala s tolminskim predsednikom občinske skupščine Antonom Ladavo pred nekaj dnevi in lepe, a vendarle vedno zaslusne izjave. Stavba v kateri je bila občinska skupščina z vsemi uradi, je namreč lanski potres poškodoval in zato so morali na hitro zgraditi večjo in bolj moderno stavbo v kateri so preprosto uradi občinske uprave. Preprosti so predvsem, ker je vsa obnovitvena akcija omejena na prav v občinski upravi. Tako je tudi prav, čeprav to terja veliko večjih naporov, kajti morajo v zgornjem Posočju izkoristiti priložnost, da dajo novega zaleta pobudam in naporom na gospodarski dvig tega kraja.

S tem se sicer ubadajo že dolgo časa. Dosegli so nekatere uspehe, drugi pa ni šlo vse po načrtu. Ljudje so se iz teh krajev tudi vsemu še vedno izseljevali, v glavnem v večje industrijske kraje, na Jesenice, v Novo Gorico, v Ljubljano. Izseljevanje ni bilo sicer v zadnjih petih letih toliko kot prej, je pa še vedno veliko. Kar pa je najbolj zanimivo, je potresu se je izseljevanje ustavilo. Zabeležili so celo več prijavov povratka v domači kraj in to daje veliko upanja za nadaljnji razvoj Tolminske.

Nasi ljudje, ki poznajo Tolminsko, vedo, da so se ljudje oddaljili od doma, če pod staro Avstrijo, Tolmincem, Kobaridčanom, včasih najdemo v Gorici ali v daljši oddaljenosti. Izseljevanje se je nadaljevalo v času italijanske uprave in takrat je veliko ljudi šlo v Argentino in druge prekomorske dežele. Po osvoboditvi pa so si ljudje trumoma na delo na Jesenice ali v nastajajočo Novo Gorico. V letu 1910 so na Tolminskem nasteli 32.197 prebivalcev, ob lanskem letu pa se samo 2.000. Poleg tega je treba tudi vedeti, da je tolminska občina s svojimi 93 kvadratnimi kilometri površine najbolj razsežna občina v republiki Sloveniji.

Večine severne meje so na Prelo, na Vrhu in na Petrovem. Ima najmanj prebivalcev na kvadratni kilometer, samo dvajset.

Po osvoboditvi se je nova ljudska oblast morala spoprijeti z velikimi težavami. Razen gozdarstva, kmetijstva in drobnega turizma ni bilo nobene druge gospodarske osnove. Kriza se je izražala zlasti v višjih legah. Zato se je izseljevanje nadaljevalo. To je povzročilo tudi, da se danes zelo visoka povprečna stopnja prebivalstva. Nad polovico prebivalcev je starih nad 50 let in Sloveniji dosega to starost le 10 odstotkov prebivalstva).

V to realnost so morali gospodarski in politiki krepko zavest. Možnosti v začetku ni bilo, vendar so pod povprečno stopnjo napravili. V vseh večjih krajih so zrasle nove tovarne, 23 območja majhna podjetja so povečala. Sedaj si prizadevajo, da bi tu tam postavili večje delavnice, ker bi nekatere tovarne lahko zapolnile domačo delovno silo.

S tem načrtom so, kot smo že omenili, pričeli že pred leti, lani pa sta majski, septembrski potresi zadala precejšnja udarca. Vendar so, tudi s precejšnjo pomojo solidarnostnega sklada vse Slovenije in drugih jugoslovanskih republik, pričeli dejansko obnovo in za nadaljnji razvoj si pričajo. In prvi rezultati so že vidni.

Potres je poškodoval 4.467 stanovanjskih poslopij. Poleg teh je bilo v celoti ali delno porušeni na 1.187 stanovanj. Tem je treba dodati še 522 kmetijskih gospodarskih objektov in še celo vrsto kolektivnih, zdravstvenih, kulturnih in drugih poslopij. Tretjino poškodovanih hiš so 2. popravili, pred obnovo lanskega leta pa so popravili tudi več kot štiristo novih stanovanjskih hiš montažnega tipa. Sedaj se na Tolminskem v teku obnove ali obnovitvene dela odločajo ljudje so prepričani, da konec tega leta stanovanjsko stanje v celoti rešeno, popolna obnova gospodarstva in dru-

gih objektov pa naj bi se izvršila v celoti tam do srede prihodnjega leta. Popolna obnova in plemen razdobju dveh let je torej velik uspeh, posebno v zaostalem kraju in tudi če pomislimo, da prihaja solidarnostna pomoč iz Slovenije in Jugoslavije, ki sta sicer že gospodarsko razviti, ne dosegata pa gospodarske moči take države, kot je Italija, kjer bi lah. z večjo vne- mo pristopili k reševanju obnove v Furlaniji in v Beneški Sloveniji.

Da je v Sloveniji in na Tolminskem tako, je treba pripisati tudi delegatskemu samoupravnemu sistemu, kjer ljudje sami odločajo kako bo kaj, za obnovo po potresu.

Industrija zavzema danes že 61 odstotkov dohodka v tolminski občini. Trgovina in gostinstvo sta soudeležena z 19 odstotki, gradbeništvo z enajstimi (seveda je iz zveza popotresna obnova), promet s šestimi, gozdarstvo z dvema in kmetijstvo samo z enim odstotkom.

Zaposlenih je v občini 5.657, od teh 4.958 v gospodarstvu in samo 663 v negospodarskih panogah.

Nekateri razvojni programi se kljub potresu že uresničujejo. V teku so dela za širjenje tovarne AET - Iskra v Tolminu in tovarne TTK v Srpencu (tu izdelujejo kredo in kemične izdelke). Pripravljajo se načrti za širjenje tovarn Meblo (ta ima tri oddelke na Tolminskem) - Iskra v Bovu, Planike v Kobaridu, Metalflexa v Tol-

minu, Klavnice v Tolminu, Alpo- merca, Gradbenega podjetja Posočje, Gostola na Čiglinju, Bače v Podbrdu. V kratkem bodo zah- tevi teh tovarn izročeni bankam, zato da odobrijo potrebne kredite.

Da bi preprečili izseljevanje iz oddaljenih in visokogorskih krajev, ustanavljajo manjše tovarni- ške obrate tudi v teh krajih, TIK Kobarid je odprla obrat v Breginju, kjer je sedaj zaposlenih 50 ljudi, čez nekaj let pa jih to tu lahko dobi do 120. Prav tako je z Metalflexom, ki ima obrat na Planoti. Tovarna Ciciban iz Mirna gradi obrat v Tribuši. Tu bodo izdelovali lesene igrače in s proizvodnjo bodo začeli najbrž že letos.

Na tak način bod. v nekaj letih pridobili novih tisoč delovnih mest in s tem v celoti zavili izseljeva- nje. Seveda se zanimajo tudi za nove poglede v kmetijstvu. Že več let skušajo urediti tako imenovano usmerjeno ali tržno kmetijstvo. Manjše gorate kmetije združuje tako, da postane vsaka teh novih kmetij donosna za eno družino. Idejno je, da je r. taki kmetiji 25 glav goveje živine. Kmetom, ki si hočejo v ta namen razširiti svojo posest, dajejo usodne kredi- te. Doselej so tako uredili 130 trž- nih kmetij, v načrtu pa je nadalj- nja akcija za ustanovitev še nad 20 takih kmetij.

Za nemoten gospodarski razvoj pa so potrebne tudi razne infra-

strukture. Na Tolminskem imajo zelo veliko cest: 282 kilometrov jih je občinskih, 244 pa regional- nih. V zadnjem času so moderni- zirali ceste Koritnica - Rut, Smast - Vrsno, Most na Suči - Lom, Po- ljubini - Ljubini. S tem v glav- nem povežemo večje visokogorske vasi z asfaltom z dolino. Letos so tudi zaključili rekonstrukcijo cest Most na Suči - Podbrdo, sedaj so v teku dela na cesti Staro Sedlo - Breginjo.

Tudi šolstvo je važno. v Tolmi- nu gradijo novi šolski center, za katerega so načrte izdelali še pred potresom in so z. prej uvedli sa- moprispevek. V tem centru bodo nova osnovna šola, gimnazija in nekatere višje srednje šole. Po potresu so jim priskočile na po- moč bratske jugoslovanske repu- blike. Makedonci gradijo novo o- snovno šolo v Breginju, v Bovu bodo gradili novo osnovno šolo Hr- vati. Srbi bodo zgradili nov dija- ški dom v Tolminu; za drugo fa- zo šolskega centra v Tolminu skr- bijo Vojvodinci. Slovenska republi- ška izobraževalna skupnost bo zgradila osnovno šolo na Žagi. No- va šolska poslopj. bodo zgradili, stara pa sanirali tekom prihod- nega leta. Tudi za Tolmin velja omeniti, da prevažajo osnovnošol- ske otroke iz oddaljenih krajev v šolo z avtobusom brezplačno. Da bi najmlajši otroci ostali doma, bodo uredili otroške vrtnice tudi v manjših gorskih krajih.

Seveda se zavzemajo tudi za zdravstvena vprašanja. V Koba- ridu bodo zgradili nov zdravstve- ni dom (odpr. že letos junija) in novo lekarno, v. objekta bosta na novo zgrajena v Bovu. Zdrav- stvena postaja bo postavljena v Breginju.

Omenili smo obnovo stanovanj po potresu. Pisali smo že, da do- bijo ljudje solidarnostna posojila na deset ali dvajsetletno odplače- vanje (dveodstotne obresti.) no- vih hiš. Ne tamo ponavljali stva- ri, ki so našim bralcem že znane, lahko pa povemo, da je obnovite- ni program zelo resen.

V zvezi s turizmom bodo sanira- li Alpski turistični center v Bovu. Kmalu zatem bodo uredili infra- strukture na šanin in tamkajš- nje osnovne objekte. Domačinom bodo dali kredite za preureditev zasebnih sob v Bovu, da bi bile uporabne tudi v zimskem času. V načrtu je izgradnja nove kanin- ske vasi s 750 stanovanji. Za ta stanovanja se zanimajo razna in- dustrijska in trgovska podjetja ši-

rom Jugoslavije, za vzet Bova pa je potrebno najprej urediti smuči- šča in vse, kar spada k njim. Tu- di dostopno cesto od Kobarida do Bova je treba temelj. obnoviti. Tako bosta turizem in gostinstvo dobila večji pomen.

Gorski in kmečki turizem pa se bosta lahko razv. tudi v drugih vaseh na Tolminskem. Doselej so nekaj hiš v ta namen uredili v Rutu.

V pogovoru s predsednikom An- tonom Ladavo nisva mogla mimo vprašanja stikov s kraji in ljud- mi v Beneški Sloveniji. Predsed- nik tolminske občinske skupščine je dejal, da je teh stikov veliko (tudi v tem tednu prireditev ob občinskem prazniku je bilo na vr- sti nekaj športnih srečanj) in da se je izmenjava ljud. med sosednimi kraji zelo povečala. Obstajajo pa na upravno - politični ravni še ve- dno odprta nekatera vprašanja, ki jih bo treba v duhu osimskih spo- razumov rešiti v obojestransko ko- rist. Dobri so seveda tudi stiki s slovenskimi rojaki v Benečiji.

Anton Ladava se je ob koncu pogovora (pravzaprav sem poza- bil povedati, da je do pogovora prišlo ob občinskem prazniku, ki ga prebivalci Tolminske prazni- jejo vsako leto 25. maja, ki jih spominja na dan, ko so v letu 1944 domačini množično odšli v partizane, prav prisrčno zahvalil za pozornost, ki jo je tudi Primor- ski dnevnik posvetil Tolminski po- tresu in obnovi poškodovanih krajev, ter tudi številnim bralcem našega lista, ki so na razne načine pomagali v tistih hudih dneh. De- jal pa je, da so tudi v Beneški Sloveniji ljudje potrebni pomoči in da jo je treba usmeriti v tiste kraje na skrajnem slovenskem za- padu.

Marko Waltritsch

OBISK V BAČU...

(Nadaljevanje s 4. strani)

sme si ga se polni vtisa ogledali. Napotili smo se proti Trstu. U- stavili smo se v Materiji pri spo- meniku Franca Segulina - Borota. Tudi njemu smo prinesli šop rde- čih nageljnov in spomnili smo se ga (mnogi med nami so z njim o- sebnio sodelovali) v nemi tišini.

Dejansko smo dan, posvečen spo- minu Toneta Tomšiča, posvetili tu- di drugim žrtvam naše borbe: vsem junakom, ki so dali svoje najdragocenejše, svoje življenje za svobodo nas in za svobodo vseh poštenih delovnih ljudi.

Vračali smo se domov zadovoljni in utrjeni v zavesti, da so iz na- ših vrst izšli ljudje, ki so nam lah- ko za vzgled in vzor. Ponosni smo zlasti Rojanci, ki lahko štejemo med trinajestimi narodnimi heroji, rojenimi v zamejstvu, kar tri. Po- leg Toneta Tomšiča sta bila roje- na v Rojano tudi Rudolf Mahnič - Brkiner ter Tone Žerjal - Tonček.

ske Bistrice. Ob 16.30 smo se na- potili v vas Lipo, ki je že na Hr- vaskem. Lipa je bila 30. aprila 1944 od nemške podivjane vojske v požgana in 269 ljudi so pobili. Starčke, ženske in otroke, od ka- terih najmlajši so bili stari šele par mesecev, so zaprli v hišo, po- lili z bencinom in zažgali. Na i- stem mestu, kjer je ta pogumni narod žrtvoval svoja življenja za svobodo, smo položili k spomeni- ku venec in tu nam je domačin Jože Gabršnik orisal politične in vojaške okoliščine, v katerih so nemški in italijanski fašisti izvr- šili ta grozen in nedopustljiv zločin.

Ob enominutnem molku se je po- rodila v vseh ista misel in izletniki so spontano neorganizirano vendar občuteno in ubrano zapeli «Kot žr- tve ste padli v borbi za nas».

V vasi so ustanovili v nekdanji šolski zgradbi spominski muzej, ki

tozd TOVARNA STROJEV TOLMIN

goriške strojne tovarne in livarne n.sol. o. nova gorica - jugoslavija

tozd tovarna strojev tolmin n.sol. o. čiginj 63 65220 tolmin - tel. 81-247 - tek. rač. skd. n.g. 52000-601-10040 - telegram gostol tolmin yu - telex 43-346

TOLMIN — Jugoslavija

Rutarjeva 35 — tel. 81-160; 81-161

- proizvaja:
- TERMOSTATE
 - STIKALA
 - SIGNALNE LUČKE
 - INDUSTRIJSKO OPREMO

Soško gozdno gospodarstvo Tolmin

S TEMELJNIMI ORGANIZACIJAMI ZDRUŽENEGA DELA IN OBRATOM ZA KOOPERACIJO

Čestita vsem občanom in delovnim ljudem občine Tolmin za njihov praznik

Sándor Lakos:

Več desetletij v boju za mir

BUDIMPEŠTA, maja — Član CK MSDP in direktor inštituta za družbene vede CK MSDP dr. Sándor Lakos je v izjavi, ki jo je dal posebej za »Delo«, poudaril ogromne zasluge predsednika Tita v boju za ustanožitve in razvoj nove Jugoslavije, njegov boj za mir in zasluge v okviru mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja pa je opisal kot »nemisljive in izjemne«. Ob 85. rojstnem dnevu tovariša Tita in 40. obletnici njegovega prihoda na čelo ZKJ je dr. Lakos usrejel prošnji »Delo« in povedal naslednje:

»Maja letos narodi Jugoslavije in napredna javnost vsega sveta praznujejo pomemben dogodek: 85. rojstni dan predsednika SFRJ in ZKJ Josipa Broza Tita.

Delo predsednika Tita se je zilo z usodo jugoslovanskih narodov, z mednarodnim delavskim in komunističnim gibanjem. Madžarski delovni ljudje poznajo življenjsko pot predsednika Tita. Že v mladosti se je navedel za socialistične ideje, z orožjem in sodeloval v veliki oktobrski socialistični revoluciji, zaradi komunistične dejavnosti so ga preganjali in večkrat zapirali. Leta 1937 je postal voditelj KPJ in je že štiri desetletja na čelu bratske jugoslovanske partije, vodi jo in usmerja jugoslovanske narode v boju za socializem in komunizem.

Ko se je leta 1941 pod njegovim vodstvom v Jugoslaviji razpihljala osvobodilna vojna proti fašističnim osvajačem, je njegovo ime zaslovelo po vsem svetu. Jugoslovanski narodi so se junsko borili za osvoboditev svoje domovine skupaj z drugimi evropskimi narodi v veliki protifašistični vojni. Jeseni leta 1944 je jugoslovanska partizanska armada skupaj z vojaškimi silami Sovjetske zveze v odločilnem obdobju bojev za osvoboditev zadala odločilni udarec fašističnim silam, ko je pregnala okupatorja iz države in hkrati sodelovala pri osvoboditvi jugoslovanskega dela madžarskega ozemlja.

Pod Titovim vodstvom so jugoslovanski narodi na osvobođenem ozemlju položili temelje novega družbenega sistema in začeli graditi socializem.

Maršal Tito je imel kot politični voditelj osvobodene države vidno vlogo v uspešni graditvi socializma, prispeval je k temu, da je nekdo zaostala kmetijska država danes postala industrijsko-agrarna država, ki se dinamično razvija. Pomembno vlogo je imel tudi pri določanju smeri.

nic socialistične graditve in pri strnjevanju vrst komunistov in naprednih sil. Odločno je nastopal proti vsem, ki so ogrožali socialistični razvoj Jugoslavije. Oprl se je na pridobitve jugoslovanskega socialističnega sistema — samoupravljanje in politiko neuvrščenosti — in se zavezal za dosledno krepitev pozicij socializma, za krepitev vodilne vloge ZKJ in delavskega razreda, za razvoj socialističnega idejno-vzgojnega dela, za enakopravnost narodov, ki žive v Jugoslaviji, za enotno večinacionalno socialistično Jugoslavijo.

Več desetletij je deloval v boju za ohranitev miru, strnitev sil miru, v boju narodov za neodvisnost in proti imperialističnemu nasilju in si s tem pridobil trajne zasluge. Velja za čelnega borca za evropsko varnost in sodelovanje. V veliki meri je pripomogel k uspehu evropske konference o varnosti in sodelovanju in si prizadeval, da bi se letos v Beogradu duh Helsinkov še bolj okrepil in da bi prišlo do novega napredka pri uresničevanju sklepne listine.

Pri nas zelo cenimo prispevek tovariša Tita pri navezovanju in krepitev tesnega prijateljstva med madžarskim in jugoslovanskim ljudstvom. Med našo domovino in socialistično Jugoslavijo ter med MSDP in ZKJ se intenzivno razvijajo politični, gospodarski, kulturni, znanstveni in drugi odnosi, ki so zrasli na podlagi istovetnega družbenega sistema, skupnih socialističnih ciljev, enakih stališč do najpomembnejših mednarodnih vprašanj, dobrih sosedskih odnosov ter mestu, ki je nastal sprito obstoja manjšin v obeh državah.

Osebnost tovariša Tita cenimo kot ugledno osebnost mednarodnega komunističnega in delavskega gibanja, izjemnega voditelja Jugoslavije, ki je prijatelj socialističnih držav. Madžarsko ljudstvo se iskreno veseli rezultatov, ki so jih jugoslovanski narodi dosegli pri socialistični graditvi pod vodstvom predsednika Tita.

Njegovo življenje je zgled bogate življenjske poti komunističnega revolucionarja, ki se bojuje za socializem, napredek in mir. Madžarski komunisti in vse naše delovno ljudstvo, skupaj z vsemi naprednimi ljudmi na svetu, slavijo velikega revolucionarja, pomembnega državnika in ugledno osebnost mednarodnega delavskega gibanja ob njegovem 85. rojstnem dnevu.

Zadnji velikan

Tito je zadnji velikan našega časa, zadnji od velikanov, ki so v obdobju cele človeške generacije oblikovali zgodovino. V nekem smislu pa je tudi prvi med njimi, kajti nihče od njih ni tako dolgo kot on ustvarjalno in odločilno vplival na razvojno pot svojega naroda in sveta.

Samoupravni socializem in neuvrščenost sta dva pojma, ki sta neločljivo povezana z njegovim imenom in delom. Prav zato uživa Tito tudi v tujini nesporen ugled velikega državnika in misleca svoje dobe, kar mu priznavajo tudi tisti, ki z njim ne soglašajo. Tito danes v svetu simbolizira boj za nacionalno in socialno osvoboditev, proti stalinistični hegemoniji, za lastno jugoslovansko pot samoupravnega socializma in za politiko povezovanja tistih držav, ki so se rešile kolonialne odvisnosti in jim je bilo vrojeno nasprotovanje blokovskemu gledanju na svet, ki so jim ga poskušale vsiliti nekdanje metropole.

Titove ideje so tako izvirne prispevek k iskanju novih poti v notranjem razvoju sodobnih družb kakor tudi odnosov med njimi, torej poti k demokratizaciji družbenega razvoja in mednarodnih odnosov. To je veliko delo v sedanjem trenutku zgodovine človeštva.

Prav to je tudi tkivo, ki povezuje pogovore, ki so jih imeli o Titu v zadnjih tednih naši dopisniki in stalni sodelavci v tujini. Pogovarjali so se s politiki, zgodovinarji, publicisti in javnimi delavci o tem, kaj pomeni Titova osebnost in njegova ideja za današnji svet.

Prispevke za to stran so poslali Borislav Lalić (Madrid), Ilija Marinković (Varšava), Anton Rupnik (Bonn), Miloš Čorović (Budimpešta), Peter Breščak (Rim) in Dragiša Bošković (New York).

Ryszard Frelek:

Pobudnik gibanja neuvrščenih

VARŠAVA, 19. maja — »Poljski goje velike simpatije do tovariša Josipa Broza Tita, voditelja jugoslovanskih narodov v njihovem junakem osvobodilnem boju med drugo svetovno vojno, glavnega organizatorja sprememb, do katerih je prišlo v življenju teh narodov po vojni, voditelja današnje Jugoslavije. Cenijo pa ga tudi kot iskrenega prijatelja Poljske, kar je potrdil njegov prvi obisk v naši državi leta 1946 in kar danes potrjuje s svojimi osebnimi deležem k razvijanju prijateljskega poljsko-jugoslovanskega sodelovanja, ki je v zadnjih letih izredno živahno napredovalo. O vsem tem najbolj zgornjo pričajo štiri srečanja med to-

varšem Titom in Gierkom« je posebenemu dopisniku »Delo« v Varšavi izjavil sekretar centralnega komiteja PZDP Ryszard Frelek.

»Mislim, da je v zgodovino mednarodnega komunističnega in delavskega gibanja tovariš Tita vpisal svojo posebno, pomembno stran. To je storil, ko je dal svetel zgled povezovanja narodnoosvobodilnega boja z družbeno revolucijo, z izgradnjo federativne Jugoslavije in z mnogimi drugimi dosežki. Njegova velika zasluga je tudi, da aktivno opozarja — v novih sodobnih razmerah — na naravne vezi med socializmom in narodnoosvobodilnim gibanjem. Ze štirideset let je tovariš Tito eden od vodilnih komunistov mednarodnega komunističnega gibanja in daje izredno pomemben in izvirni delež k njegovemu razvoju, k oblikovanju sodobne, družbene in politične misli.«

Ko je Frelek govoril o vlogi predsednika Tita pri krepitev varnosti in razvoju sodelovanja v Evropi, je posegel po primerih iz preteklosti. »To je bil Jugoslavije za trajno mirno in spoštovanje, zlasti na Balkanu, zastopala je po robu politiki hladne vojne.

»Danes, ko smo pred konferenco v Beogradu, je še zlasti pomembno zagotoviti konstruktiven potek in uspeh tega srečanja. Konferenca je velikega pomena

Federico Melchor:

Revolucionarji, ki so bili naši idoli

MADRID, maja — V Španiji se vam kaj lahko primeri, da srečate znanca, ki vam bo živahno in vneto, kot je to pri Špancih v navadi, pripovedoval, kako je bil Tito med špansko državljansko vojno v Španiji, da ga je prav on poznal, srečal in skupaj z njim pil kot kri rdeče andaluzijsko vino.

Takšni ljudje sodijo med Špance, ki so prepričani, so vsi veliki revolucionarji tistega časa prav gotovo bili v Španiji in nikar jih ne skušajte prepričati, da Tito nikoli ni bil v njihovi deželi, ker vam preprosto ne bodo verjeli.

Gre pravzaprav za legende, ki so v Španiji doble skoraj neverjetne razsežnosti, v letih in desetletjih, ki se potekala od tistih davnih časov, pa se je zabrisala meja med epsko mitologijo in zgodovinskimi dejstvi.

Tudi Federico Melchor govori o tistih časih s spoštovanjem in epskimi navdihom, vendar njegova pripoved temelji na zgodovinskih podatkih iz tistega časa. Melchor se je udeležil španske državljanske vojne in tako kot okoli 800.000 drugih Špancev leta 1939 zapustil Španijo ter zadnja štiri desetletja preživel v preg-

nanstvu, daleč od Španije in Francove diktature.

Zdaj je v Španiji in je direktor glasila KP Španije »Mundo obrero« in član izvršnega komiteja CK španske komunistične partije. Na prihodnjih volitvah, prvih v zadnjih 41 letih, bo nastopil kot kandidat svoje stranke.

»Generacija, h kateri sodim«, pravi Melchor, »je začela ukvarjati s politiko in revolucionarno dejavnostjo v tridesetih letih našega stoletja. Kronološko ne sodimo v generacijo Lenina. Lenin je bil za nas seveda mit, vendar smo, tako kot vse generacije, imeli svoje idole; osebnosti, ki so z močjo magnetizma vplivale na svoje okolje in svet, v katerem so živele. To so bili tisti posamezniki, ki so vtisnili pečat našemu času.

»Ljudje, ki so nas politično navdihovali, naši idoli, so bili: Tito, Ho Si Minh, La Pasionaria, Togliatti, Mao Ce-Tung, Fidel Castro...«

»Nemara boste težko dojeli«, pravi Melchor, »kaj je nam španskim komunistom pomenilo, ko smo sredi druge svetovne vojne, v času, ko je bila vsa Evropa še pod jarmom fašizma, slišali, da se neke v jugoslovanskih hribih bojujejo Titovi partizani. Za ljudi moje generacije na nas, ki smo sodelovali v španski državljanski vojni, doživeli poraz in pobežnili iz domovine pred fašizmom, je ta novica učinkovala, kot da bi nam položili čudežni obliž na rano...«

»Dejstvo, da se je v srcu zaslužene Evrope pojavil Tito in njegovi partizani, pravi Melchor, »je bilo za nas konkreten in živ dokaz, da fašizem ne more potepati vsega, da so na svetu še ljudje, ki se uspešno borijo in ki končno nadaljujejo naš boj proti fašizmu, ki smo ga začeli med špansko državljansko vojno. Ko bi vedeli, kako je ob tej novici zatrepalo srce španskih rodoljubov in revolucionarjev! Iz morja fašistične okupacije je na lepe, kot izbruh vulkana, zrastle upor Titovih partizanov...«

Melchor se spominja prvih poveljnih let v Jugoslaviji, kamor je prvi prišel leta 1947. »Obiskal sem brigadirja na neki mladinski delovni akciji pri Zagrebu. Mislim, da je tedaj mladina gradila neko železniško progo. Tedaj sem tudi prvič srečal Tita. Bil sem med mladinci na nekem zborovanju, kjer je govoril Tito. Ko se je pojavil med nami, na odru, sem bil zmeden in navdušen, tako kot vsi, ki so bili okrog mene.«

»Nemara tega ni potrebno poudarjati«, je pristavil Melchor, »vendar je Titov prispevek h graditvi socializma v Jugoslaviji ogromen. Ustvaril je stvar, izvirne jugoslovanske socializem. Njegova zgodovinska zasluga je, da je pri graditvi socializma znal iskati in najti poti, ki najbolj ustrezajo njegovim deželi in jugoslovanskim narodom.«

»Se posebej pomembna« je nadaljeval Melchor, je Titova vloga pri oblikovanju politike neuvrščenosti, ki ima danes za svetovne razsežnosti. To naj bi bila politika socialističnih držav našega časa. Socializem mora odpraviti razdeljenost sveta na bloke. Bloki so protislovje socialistične družbe.

John Campbell:

Eden iz rodu velikih voditeljev

NEW YORK, maja — »Ne gre dvomiti o tem, da predsednik Tito uživa veliko spoštovanje v naši državi, je deljal član uglednega sveta za znanjopolitice odnose John Campbell, ki je opisoval, kako Amerika doživlja osebnost in delo jugoslovanskega predsednika.

Naš newyorški sobesednik je znanstvenik, diplomat in pisatelj, ki se v State Departmentu ukvarja z Jugoslavijo že od vojne sem. Po njegovih besedah Američani cenijo Tita tako zaradi vsega, kar je napravil za Jugoslavijo »kot eden iz ro-

du velikih voditeljev v drugi svetovni vojni«, kot zaradi njegovega pomena v sodobnem, še vedno negotovem svetu. »Tita in Jugoslavijo«, pravi Campbell, »tudi kaj cenijo zastran naporov in prizadevanj, da bi naš svet postal manj nevarna.

Campbell je član sveta za zunanje politične odnose (Council for Foreign Relations), ki mu brez dvoma ne manjka izkušenj in znanja o zunanjem svetu. Campbell je napisal več knjig o ameriški zunanji politiki, ena izmed njih, ki je izšla leta 1957, ima naslov: »Titova po-

sebna pot: Amerika in Jugoslavija v svetovni politiki. Kako ta poznavalec razlaga ameriške poglede na neuvrščenost in vlogo Jugoslavije?

V ZDA je brez dvoma zaslediti vrsto zmedenih mnenj o neuvrščenosti in novi svetovni gospodarski ureditvi, pojasnjuje Campbell. Tako Amerika na primer kaže popolno razumevanje in zanimanje za neodvisen položaj Jugoslavije v Evropi, ker na neuvrščenost ne gleda kot na svetovno silo, pa nima enakih stališč tudi do celotnega gibanja neuvrščenih. V ZDA doživljajo to gibanje tudi kot gibanje, ki je sovražno razpoloženo do Amerike, jugoslovanske vlogo v tem okviru pa kot eno vodilnih v tej smeri.

V tem ameriškem pojmovanju neuvrščenosti, pravi Campbell, ima nemara pomembno vlogo tudi občutje, ki bi ga lahko opisali takole: »Kaj to majhno državo briga gojanja na različnih koncih našega planeta, ki so daleč od nje?«

Campbell sodi, da bi se Ameriki dobro obrestovalo, če bi bolj stvarno ocenjevala moč gibanja neuvrščenosti ter vzroke, ki tudi takšnim državam, kot sta Romunija in Pakistan, vzbujajo željo, da bi se pridružile temu gibanju. Ameriški analitiki si hudo prizadevajo, da bi ugotovili, kaj je tisto, kar združuje tako veliko število različnih držav: od tod tudi napovedi, ki so bile še posebej številne po srečanju neuvrščenih v Lusaki leta 1970, da gibanje ne bo preživevalo zaradi tega razlik. »Te ocene«, pravi Campbell, »so bile očitno napačne.

Med vzroki, ki govorijo v prid potrebi, da bi Amerika znova pretehtala svoje ocene o moči gibanja neuvrščenih, Campbell navaja dejstvo, da sta sobe velesili zaznamovali vrsto neuspehov na različnih področjih sveta, ko sta skušali pritegniti različne države v svojo vplivno sfero. Nekatere izmed teh lekcij so »bile hude, po vojni v Vietnamu pa je Amerika očitno neprimerno manj naklonjena temu, da bi podpirala režime, ki se razglašajo za protikomunistične.

Ni lahko ugotoviti, sodi Campbell, koliko so neuvrščeni prispevali k zmanjšanju napetosti na svetu, kajti v tej smeri je učinkovalo tudi spoznanje velesil, da je položaj preveč nevaren. Ne glede na nekatere momente v ameriško-jugoslovanskih odnosih v zvezi z gibanjem neuvrščenih, ki jih Campbell opisuje kot »razburiljive«, Američani v bistvu povezujejo Tita in Jugoslavijo z gibanjem, ki vodi k sprostitvi svetovne napetosti.

Spoštovanje, ki ga čutijo do Tita, »ki je znal braniti svojo državo v izredno hudih časih«, prerašča kot pravi Campbell, v široko ameriško naklonjenost do neodvisnega jugoslovanskega položaja. Torej ne gre le za ameriški državni interes, temveč za razširjeno in v javnosti uveljavljeno naklonjenost do neodvisne in neuvrščene Jugoslavije. Po Campbellovem mnenju pa ni možnosti, da bi kar koli spremenilo to temeljno ameriško naklonjenost in interes.

Antonio Rubbi:

Nepopustljiva odločnost v načelih

RIM, maja — »Spominjam se, da sem si približno isto vprašanje postavil lani v Berlinu na konferenci komunističnih in delavskih partij Evrope«, se je zamislil v odgovoru na vprašanje, kako ocenjuje vlogo predsednika Tita v mednarodnem komunističnem in delavskem gibanju, Antonio Rubbi, član centralnega komiteja KP Italije, in povzel:

»Ob tisti priliki se je navzočnost predsednika Tita na mednarodnem srečanju komunistov, navzočnost po dolgem obdobju, časovno ujeta s pomembno uveljavitvijo dokumentov v snihsu tistih načel, za katere se je, tudi v težavnih in zamotanih trenutkih, borila pod Titovim vodstvom Zveza komunistov Jugoslavije; to je boj za nacionalno neodvisnost in polno samostojnost; vsake partije v oblikovanju in določanju lastne politike za soočanje s problemi svoje dežele.

Seveda je potrditev teh načel in njihovo uveljavljanje rezultat ustvarjalnih in originalnih prispevkov različnih partij, različnih osebnosti. Toda kar zadeva zgodovinsko sodbo, je gotovo nujno poudariti posebno vlogo, ki jo ima v tem procesu predsednik Tito.«

»Kakšno je vaše mnenje o vlogi predsednika Tita v procesu popuščanja mednarodne napetosti?«

»Na konferenci neuvrščenih v Colombu se je lani videlo, kakšen pomen ima lahko za utrjevanje popuščanja mednarodne napetosti politika, ki zna — znotraj nujnega ravnotežja, ki ga določajo odnosi med političnimi in vojaškimi blokoma — ugovoriti ter povzigniti vlogo neuvrščenih in držav v razvoju. Te dežele so lahko,

ob svobodni politični izbiri ter različni notranji ureditvi pomemben protagonist v razreševanju problemov sodobnega sveta: v razreševanju odprtih sporov v različnih delih sveta, v prizadevanjih za razorožitve, za nove odnose v gospodarski menjavi in sodelovanju in za nov gospodarski in finančni red, skratka, v prizadevanjih za nove mednarodne odnose, zasnovane na jamstvih za suverenost in enakopravnost med narodi.

Brez podpore teh držav ter vsebine, ki jo prispevajo v prizadevanja za mednarodno sožitje, bi ostal proces popuščanja mednarodne napetosti v stanju negotovosti in tveganja — namreč, če bi ga zaupali izključno odnosom med velikimi silami.

Posebna funkcija neuvrščenih v tem dogajanju je delo izrednega zgodovinskega pomena, dejanje, h kateremu je dala v teh letih izredno pomembnih prispevkov jugoslovanska vlada ter osebno tovariš Tito.«

»Kakšno je vaše mnenje o Titu kot zgodovinski osebnosti našega časa?«

»Že iz odgovorov na prejšnji vprašanja je razvidna osebnost velikega komunističnega vodje ter velikega državnika, ene najuglednejših osebnosti, ki s polno pravico vstopa v sodobno zgodovino. To, kar zbujajo v njem največ občudovanja ter spoštovanja, je njegova odgovornost, da je vselej, v zgodovinskem loku, ki je poznal tudi dramatične faze, kazal nepopustljivo odločnost v načelih, ter hkrati pogum za iskanje novih poti in rešitev za jugoslovanske narode, za pot k socializmu, v boju za uveljavitev miru v svetu.«

COLOMBO 1976 — Otvoritev pete vrhunske konference šefov držav in vlad neuvrščenih držav lani avgusta v Colombu. Predsednik republike Tito je med redkimi državniki, ki so se udeležili vseh vrhunskih srečanj neuvrščenih držav.

Foto: Joco Znidaršič

Klaus-Detlev Grothusen:

Kontinuiteta neodvisne politike

HAMBURG, maja — »V celotni svetovni zgodovini po drugi svetovni vojni ni nobenega primera, da bi kak državnik imel tako pomembno vlogo v tako dolgem obdobju, začenja svoja razmišljanja o Titu in vsem, kar Jugoslavijo vsepija v zavest svetovne javnosti, Klaus-Detlev Grothusen, v enajstem nadstropju tukajšnje univerzitetne stolpnice vodi katedro za zgodovino vzhodne Evrope. Tistim, ki se zanimajo za Jugoslavijo, pa je po vsej Zvezi republik Nemčiji in širšem znanstveno-publicističnem svetu znan kot avtor najboljše in priložnosti, ki je do zdaj izšel o naši državi.

Tito je hkrati poglavitni razlog naše zanimanja za Jugoslavijo, in sicer z dveh vidikov: Zunanje-politično je zani miva koncepcija, ki vedno znova dobiva svoje potrdilo v praksi, in sicer poveza med socializmom ter neuvrščenostjo. Nedvomno sta ta dva dejavnika, od leta 1948—1949 nepretrgoma nosila jugoslovanske zunanje politike. To kontinuiteto pa lahko zasledujemo že od Jajca do resolucije Informbiroja, čeprav je teoretična utemeljitev te povezave med socializmom

in neuvrščenostjo nastala šele pozneje. Neuvrščenost je pač nepotrebna, dokler ni blokov. Bistveno za kontinuiteto je neodvisne politike je dejstvo, da se Tito ni pustil navdhati od Stalina in je že zaradi tega moral priti slej ali prej do konflikta z njim.

Zanj kot zgodovinarja, za njegove slušatelje in za široko javnost naslopih pa je neprimerno bolj zanimiva Titova zunanje-politična vloga, ki jo je prevzel kot iniciator in soustvarjatelj politike neuvrščenosti, in to skupaj z Nehrujem, Naserjem in Haila Selasijem. Tito je zasnoval teoretično svetovno-politično koncepcijo, ki izhaja iz tega, da obstajata dva svetovna bloka, da pa je neuvrščenost tista, ki je v bistvu najboljša za vse te dežele. Ta politika je naložena na izreden odmev, saj imajo neuvrščene dežele veliko večino v Združenih narodih, podkrepljuje profesor Grothusen svoje oceno Titove zgodovinske vloge. »V danih okoliščinah — bloka sta še tukaj — je izredno pomembno, da obstaja takšna Jugoslavija, ki jo vodi Tito in s takšno koncepcijo neuvrščenosti.«

Drugi vidik, ki je neločljivo povezan s Titovim imenom in ki je deležen posebnega zanimanja, je notranje-politični, in sicer posebna oblika jugoslovanskega socializma, torej samoupravni socializem, pravi profesor Grothusen.

Gledano od tod, pa tudi s splošno mednarodnega vidika, je to izredno zanimiv eksperiment, dejansko popolnoma drugačna vrsta socializma — vzeto kot notranja organizacija države — kot pa je socializem sovjetske oblike. To spremljamo z velikim zanimanjem.

V bistvu mora dati Jugoslavija pri tem vzor: uspeh tega samoupravnega socializma bi seveda imel veliko moč izžarevanja po svetu. Tudi to stoji v znamenju Titove vodilne vloge in v tem smislu se vedno znova vračamo na njegovo osebnost.

Če pogledamo daleč nazaj, moramo reči: Kakor koli že ocenjujemo takšen fenomen, vlogo, ki jo ima Tito zadnjih 40 let — pred 40 leti je vendar prevzel vodstvo jugoslovanske partije — rezultat tega je sistem, ki je takšen, da bo lahko živel naprej.

Colombo: sprejem na „Galebua“ (foto Joco Znidaršič)

Ivan Bratko

Od kumrovškega nokturna do fanfare v Colombu

Svečani sprejem za tuje državnike na „Galebu“. V sredo, 18. avgusta 1976, zvečer.

Kumrovski nokturno, ki ga je prečizno in rahločutno opisal Miroslav Krleža, se je dogodil leta 1937, ko je bilo Titu 45 let. Fanfara, ki je praznično odmevala v prejemni dvorani, je bila oznanila začetek konference 1976. Je namreč nasprotnem koncu dolge poti. Ta resnično odigrana fanfara oznanja nov svetovni politični in ekonomski red. Slovesni beethovenovski akordi simbolizirajo najširši boj za vse tisto, kar se je porajalo v melanholičnem kumrovškem nokturnu, kjer so ponoči lajali psi in škripala polomljena vrata. Simboli, navade in rekviziti tradicionalnega provincijskega okolja so se medtem porazgubili z njihovo neobčutljivostjo. Nasi razgledi so s Titovo politiko zaobjeli ves svet. Znamenite pokrajine, kontinenti, kulture, človeške in družbene dileme širega mnogoraznega sveta so postale naš skupni delež, usoda in upanje.

Dosti srečanj je bilo te dni na „Galebu“, tam kosku jugoslovanskega ozemlja, zasidranem v pristanišču Colomba. Člani nekaterih naših služb so nepretrgoma delali tukaj. Kadar si hotel srečati tega ali onega, si ga najbolj zanesljivo našel v SBMICH ali pa na krovu naše šolske ladje. Zastonj si izgubil čas, če si jih lovil po hotelih, kjer so stanovali. „Galeb“ nikoli ni poveljnik imel takšne naloge. Bil je zanesljiv in varna ladja: njen delovni prispevek so bile tisoče milj dolge plovbe. Tokrat „Galeb“ ni vrgel solga, da bi počival. Na njem je vse živo — tu so pisarne, dvorana za zabavo, točniki, člani naše delegacije navezujejo najrazličnejše stike.

Najimenojše srečanje pa je gotovo nocojsnje, saj so se zbrale številne najbolj znamenite osebnosti konference. Pihatel sem in prišel že kako uro poprej, ker sem vedel, da je prebranje „Galeba“ zaradi gostih singalskih pregledov v pristanišču zelo zapleteno in zamudno. Primerilo se mi je že, da sem moral potrajljivo čakati, dokler me ni naložil v svoj avto naš uslužbenec, ki je bil na ladji zaposlen.

Vzdolž dolgega ladijskega trupa se vijejo velike zastave vseh držav, udeleženci konference. V lahnem vetru, ki ga na tleh ni čuti, plapolajo 88 enakih dolgih živobarvnih zastav. Krov je okrašen z bogatimi in domiselno oblikovanimi šopki, in ne samo šopki, s pravimi pravicami kompozicijami orhidej, saj gostujemo v domovini teh rož — v cvetličnjakih in na razstavi, prirejani v čast konference, sem videl tudi do dvesto vrst tropskih orhidej pravilnih oblik in živo nežnih barv. Aranžerka je bila iz našega spremstva. Zagrizeno se je trudila ter kritično dopolnjevala in spreminjala posameznosti. Pa se ji še ni zdelo dovolj dobro. Si pohvalo smo vendar nekoliko povzdignili to cvetlično mojstrovino v njenih lastnih očeh. Pomislili smo: koliko bolje bi teklo marsikaj pri nas, ko bi se zmeraj lotevali dela s samokritično natančnostjo te vestne delavke. Po sredi in ob straneh krova so bile velike mize z izbranimi jedili, ki jih je bilo toliko, da se sladkosti in ljubitelji domačih jedi kratko malo niso znašli in so se morali potruditi, preden so odkrili, kar so si želeli. Vlažna vročina ni odjenjala, da si je bilo že pozno zvečer. Potili smo se in

upali, da bo prišla osvežitev z morja, navadno začne pihljati po deseti zvečer. Veliko steno pristaniškega skladišča nasproti naše ladje smo obdoližili, da zapira pot morniku in da se zaradi nje kuhamo kot v kotlu. Požabljali smo, da Indijski ocean ni Jadransko morje.

Preproga pred stopniščami na krov, zastave, bliski snemalskih kamer, pozdravi častne straže, ko se vodje delegacij in njihovi sodelavci povzpno na ladjo. Ze so tu Sirimavo, Kaunda, Indira, Bumedien, Stevens, Burnham, Torihos, Asad, Samphan in drugi. Kdo bi izpustil priložnost, da se v neuračunljivem pogovoru s Titom vnovič posvetuje o številnih dilemah svoje politike! Vse poteka spreščeno, brez svečane zadržanosti, značilne za črčanje v SBMICH. Nič ne moti naravnosti in prisrčnosti, ko se vnovič vidijo državni, stari znanci, nekateri celo prijatelji.

Vsakega gosta pozdravijo žena Jovanka in člani naše delegacije. „Prenaporen je bil ta dan za predsednika, včerajšnji prav tako,“ potoži nekdo iz njegovega oklepa spremstva. Šefi delegacij odhajajo drug za drugim v manjši salon z lepim svetlo barvnim akvarijem zgodovinskega mesteca Jajca. Tu jih sprejema predsednik z yzraščanim, malce utrujenim, a nasmejanim obrazom. Nepozabni so prizori teh srečanj, ki se naglo vrstijo in imajo vsako svojo predzgodovino in svojo prihodnost; obe — tako se mi zdi — sta navzoči v teh kratkih minutah. Člani delegacij se medtem pomešajo med povabljenega na palubi.

Nekaterih zdaj ni na „Galebu“, ker so že odpovali. Med odsotnimi so tudi šefi držav in vlad, ki so se udeležili tega ali onega prejšnjega zasedanja v Colombu pa jih ni bilo. Ene je odvrnil sovjetski sveder, druge ameriški. Pri tretjih je vroče doma. Nekaterih ni v Colombu, ker jih niso sprejeli ne uvrščeni (Turčije, Pakistana). Kljub vsemu jih je nocoj na „Galebu“ zares veliko, med njimi oporni stebri novega ekonomskega reda. Tu se je zbralo več državnih delegacij, kot jih je bilo v Alžiru, številno šefov držav in vlad pa je tokrat nekoliko manjše. Čutiti je roko velikih sil. Za vsako osebnost, za vsak rang v naslovu osebnosti, ki bo zastopala kako deželo, se bje bitka, podobno kot med vojno za sleherno postojanko.

Do ladje so se prebili — le kako jim je uspelo — tudi nepovabljeni; trije visokorazli, zajetni Arabci v belih beduinskih nošah stojijo tam spodaj in hočejo po vsej sili na sprejem. Ze kako uro vztrajajo, nočejo oditi. Bo njihova trma zmaga?

„Kaj mislite, bo šlo to, ta neuvrščenost?“ se mi približa mlad, droben, temnopolt Kampučijec. „Zakaj ne?“ Vem, da so Kampučijci med najostrejšim na konferenci. Utemeljujejo mu z znanimi argumenti: z bedo dveh, treh milijard diskriminiranih, a prebujenih ljudi, ki nečijo več... „Oni so odlično organizirani, mi pa slabo,“ mi seže v besedo. „Vedno bolj, a se zmeraj slabo, imate prav! Pristopi se Senegalec, profesor ekonomije. Oba sta mlada — če sem pri temnopoltih vzhodnjakih sploh zmožen razbrati, kdo ni mlad — oba zelo kritična in ostra. Singalec se žonglirsko potirava s podatki. Amerikanci napovedujejo, da bo leta 1980 dvesto milijard dolarov 80 odstotkov svetovnega trga. Ze zdaj sedem milijard „sestere“ drži v svojih rokah veliko večino svetovne

proizvodnje plina, atomske centrale in celo premoč kot energetska rezerva za nafto. Ameriški znanstvenik Kahn napoveduje, da bo leta 2000 brezno med raznimi in nerazvitimi, se globlje, usodnejše. Grozijo in North-South Cold War, z A bombom in lakoto. Kampučijec mi pritrjuje in pripomni, da se čedalje več atomskih podmornic in križark ter letalonosilk obeh taborov motovili po oceanih. Pustrežem, ima z drugimi podatki in argumenti. „Novi ekonomski red... Vozimo se na isti ladji. Če ne bomo našli skupnega jezika v življenju, bomo solidarno potonili.“ Navajam znane številke o tem, koliko mora Amerika letno uvoziti strateških surovin iz tretjega sveta, da bi tekel njen mogočni, precizni proizvodni stroj.

Singalec mi objavi, da mi bo poslal svoje študije o ekonomski monokulturi Sri Lanke. Vmešajo se drugi, šaljivo se in nazdravljajo. „Bo šlo to?“... me se uprskuje opazje in pričakuje odgovor, neverni Tomaž iz Kampučije.

Beduini stojijo kot tri negibne sohe. Se večno čakajo nedaleč od premičnih stopnic.

Oči uživajo ob pogledu na lepo rala drevesa in njihove kosate krošnje. Kakšno so korenine in kdo je drevo zasadi, negoval, trebil in varoval pred boleznimi in škodljivci, to je skrito očem. Le indijski banjanovec ima na domestne mreže korenin nad zemljo, toda to drevo je nocoj izjema. Korenine neuvrščenih sežejo najmanj četrto stoletja nazaj. Leos poteka petnajst let od prve, beograjske konference, ki je nekakšen rajski dan gibanja. Na „Galebu“, ki bi mi lahko rekel šolska ladja neuvrščenih, so kovinske plakete, ki spominjajo na številna napora, potovanja, ko se je vse to pripravljalo, ko so drevo sadili. Tudi imena državnikov, ki so tedaj stopili na „Galeb“ov krov, so vgrajena, Naser Nkrumah, Sihanuk, pa Hrušov, Kadar in drugi. Tedaj je bilo še vse v povojih, svetovni mir pa najbolj negotov. Tito je nekoč dejal, da mu prav takšno ozračje, polno nevarnosti, prija in ga spodbuja, v njem se počuti kot riba v vodi. Danes so precej drugačni časi. V četrto stoletje se je drevo utrdilo, korenine in deblo so močnejše. Priznanj in zadoščenja ne manjka.

Ves ta večer prijateljskih srečanj velikih osebnosti našega časa se mi dozdeva kot eno samo priznanje in zadoščenje predsedniku Jugoslavije. Pred tridesetimi leti nas je na mirovni konferencah mlet glasovalni stroj zahodnega sveta. Danes taisti v Združenih narodih radi uporabljajo krilatice o „miranju“ (po Kissingerju). Kaj pa geslo o svobodi in demokraciji, s katerimi so se glasno postavljali še pred nedavnim? Da, to sem pozabil omeniti Kampučijcu, da bi ga ohrabil. Če je to sploh potrebno. Nemara ne.

Odkod vpliv Jugoslavije, ki je — kot je znano — dosti večji, kakor bi ga ji smeli prisoditi glede na njeno velikost, gospodarsko, kulturno in vojaško moč? Jugoslovani so za komaj petino svetovno prebivalstvo, ki ga pritevamo med manj razvite, nerazvite in neuvrščene. Morebiti pa je moč naše države tudi v tem, da je majhna. Večje raje skomina po tujem.

Mnogo je vzrokov za zavidljivo mesto Jugoslavije v družini neuvrščenih in v svetu. Tu, v živem dotiku s svetom, so nekateri se zlasti očitni: dobra organizacija, strokovnjaki, stabil-

nost naše družbe; močnost posvetitvi del vsega tega neuvrščenim. Brez ekonomistov, politikov, finančnih strokovnjakov, diplomatov, inženirjev, častnikov, ki obvladajo svoj posel, ne bi bili sposobni prispevati svojega dela k čedalje bolj razpredenim mehanizmom in aktivam neuvrščenega sveta.

Kolikšen je pomen Titove osebnosti za obstoj in uspešnost gibanja neuvrščenih, postane nemara najbolj očitno na njihovih konferencah. Castiljivi, zadržani in — kot se je izkazalo v tragičnih ciprskih dogodkih v času med Lusako in Colombom — tudi pogumni in nenavadno trdni Makarios je na konferenčnem govorniškem odru dejal: „Samo štirje izmed tistih, ki so bili leta 1961 v Beogradu, imamo to srečo, da smo danes tu: predsednik Afganistana, Bandaranaike, Tito in — moja malenkost.“ Znano je, da je Tito pripravil beograjsko konferenco že v New Yorku leta 1960, ko so se sešli Nehru, Naser, Sukarno, Nkrumah in on. Imed pionirjev, ki so v New Yorku utirali pot neuvrščenosti, živi in deluje samo še Tito. Nehru je bil le v Beogradu, preostali trije pa še v Kairu, V Lusaki, Alžiru in Colombu samo še Tito.

Kakšen majhen pomen pripisuje temu delstvu on sam, pa pove drobna, duhovita zgodbica.

Preden je odpoval iz Colomba, ga je na „Galebu“ nepričakovano obiskala Sirimavo s svojim sinom. Zelela mu ga je predstaviti. Podobno kot mati je bil tudi sin v beli narodni noši. Ko je Tito stisnil sinovo roko, je, zroč mu v obraz, o nečem napeto premišljeval. Morda o tem, komu je bolj podooben, materi ali očetu, s katerim sta se prvič srečala pred sedemnajstimi leti. Nenadoma pa se je nasmehnil in rekel: „Zal mi je, gospa predsednica, da vam tudi jaz ne morem predstaviti svojega sina — Makaria. Je namreč že odpoval.“ Sirimavo, ki je razumela šalo, se je od srca nasmejala.

Tito se je že nekajkrat poslal na račun tistih, ki so ga razglasili za „očeta neuvrščenih“. Prvi je to rekel Makarios, za njim pa drugi. Ni mu bila všeč ta metafora iz družinskega slovarja. Bržkone je menil, da ni pomembno, koliko let si zraven, marveč, koliko si prispeval k stvari.

Tito je dober del najboljših moči v zadnjih petnajstih letih posvetil neuvrščenim. Sto dvajset državnih obiskov v deželah treh celin zaznamuje to obdobje. „Galeb“, majhna šolska ladja, ki pozna vsa morja in oceane, bi lahko pripovedovala, če bi mogel, o velikanskih naporih. Brž ko so se kje končali bilateralni pogovori, je stekla beseda o najtežavnem in najusodnejšem: o svetovnem miru in svobodi narodov. V to smer je iskal, se posvetoval in meril s svojimi predlogi. Po tej pobudi in metodi dela je splošno znano.

Neutrudno delo in druge vsakomur razumljive kvalitete so nepogrešljive tudi v gibanju neuvrščenih, podobno kot pri vsakem pomembnem delu v znanosti, umetnosti, politiki itd. Tito pa prispeva še nekaj — realistično razodnost in doslednost. So trenutki, ko je ta zelo redka odlika celo najpomembnejša. Slišati je glasove, da bi ta ali oni voditelj (Naser, Sukarno in še marsikdo) bolj izpeljal kako zamisel ali se bolje odločil v težavi izbiri, če bi natančneje prisluhnil Titovemu mnenju. Koliko lažnega radikalizma in

okosrčnega empirizma je pri neuvrščenih — potrebni so zares jekleni živci, da ne zameglijo perspektive zgodovine. Novi svetovni gospodarski in družbeni red — brez protislovitizma in protiamerikanizma! Morda je za neuvrščene najdragocenejša Titova odlika prav njegova vizionarna revolucija narodne znanosti. Sihanukova je brez laskanja dejala: „Ceprav sem sama eden od najstarejših v gibanju neuvrščenih, prav tako kot naša dežela, vendarle so oči nas vseh uprte v vas, gospod predsednik! Od vas pričakujemo nasvet, misljenje, pomoč in smer, v kateri moramo delati.“

Tito večje združuje razredni in protimperialistični boj. Morda ga je najdržnje upodobil Louis Adamić že leta 1951. Primerjal ga je z orlom, ki se krčevito trudi, da bi se osvobodil korenin, v katere se je bil zapletel. Korenine so simboli sovjetske in zahodne družbene ureditve. Življenjski si o njem so malostevilni, zvečne faktozrafski, in še ti se kaj niso ukvarjali z obdobjem neuvrščenih, prav to pa je krona njegove življenjske poti.

Komur ljudstvo spleta 'egendo te ga spremljalo tudi sovražniki. To je slikovito prikazal že Shakespeare v svojih kraljevskih tragedijah. Ne tako davno so to potrdili (tudi) življenjski pisi Marxa, Lenina, Mao Ce-tunga in Gandhija. Roka hinduističnega verskega fanatika je celo ubila hinduista Gandhija zato, ker je širokopršno gojil strpnost med hinduisti in muslimani.

Tito je že dolgo junak legende in tarča mrnje. Bojevnik zoper številne nasprotnike, včerajšnje in sedanje. Veliko se jih je vrstilo: domača buržoazija vseh odenkov, domači nacionalisti in izdajalci, fašisti s Hitlerjem in Mussolinijem, v določenih obdobjih tudi Stalin, Churchill in drugi, ker se je postavil po robu njihovim apetitom. Danes ga črtijo številni razredni, imperialistični in hegemonistični nasprotniki. Pogostoma ne pridejo s pravo barvo na dan, ampak se skrivajo za ironijo, skepso, hinjenjem spoštovanja in celo prijateljstva. Ker pripada majlim narodom, se najraje zatekajo k omalovaževanju, ki spremlja vse njegove poteze od Kumrovca do Colomba. Včasih si priščeajo plodove njegovega dela in boja, ki so ga nekoč ovirali na vse kriplje (različne poti v socializem, neuvrščenost, narodnoosvobodilni boj). „Črna propaganda“ se tudi ne obotavlja zviška ocenjevati njegovo delo in mu pripisati manjši delež v tem ko preveličuje prispevek koga drugega. V zadnjih letih skušajo zmanjšati zlasti njegov prispevek k neuvrščenosti. Tem je preveč strah, da bi se odločili v težavi izbiri, če bi natančneje prisluhnil Titovemu mnenju. Koliko lažnega radikalizma in

Preobrazba življenjepisa v legendo je zamotana in po logični poti težko ugotovljiva.

Toda nekaj bržkone smemo trditi: ilegala, Sutsjeska in podobne zgodbe so tisto izvirno tkivo Titove legende, ki ji podeljuje prepričljivost, romantiko in mik. Bratstvo in enotnost, socialistična revolucija s samoupravljanjem in neuvrščenost pa so smeri, ki to legendo zgodovinsko mnogostransko utemeljujejo in ji odpirajo vrata v svet.

Legenda o Titu se je porodila na naših domačih tleh, in razumljivo je, da jo negujejo jugoslovanski narodi. Ne začudi nas tudi, če se je razširila čez meje Jugoslavije v Evropo. Zda

že pokojna pisateljica Marija Dabrowska se z mnogimi Titovimi nazori ni strinjala, vendar ga je ob svojem edinem srečanju z njim pozdravila: „Hvala vam, ker ste rešili Jugoslavijo!“ Spoštovanje, ki mu ga izkazujejo v Colombu zbrani dizavnik, si prav tako lahko pojasnimo: vedo za Titov delež v razvoju neuvrščenosti. Ko pa si hočemo razložiti vztrajnost stotisocev, ki so čakali ure in ure po indonezijskih otokih, pred slamatimi kočami v črni Afriki ali pa po proletarskih južnoameriških predmestjih, da bi videli živega Tita, smo v zadregi. Velikanska večina teh ljudi ne ve ničesar o Jugoslaviji. Kakšna dežela pa je to? Ko sem razlagal indijskiemu izobražencu, da nas je dvajset milijonov, mi je segel v besedo in vprašal: „Koliko?“ Se niste zmotili? — Je govoril ton vprašanja. Ni mogel verjeti svojim ušesom, ki so vajene poslušati o ljudstvih s sto in sto milijoni. Odkod tedaj zanimanje za Tita med revnimi množicami, ki jim je zemljepis Evrope spanska vas? Navdušenje, s katerim so ga pozdravljale, izključuje, da bi izpolnjevale zgolj ukaz gostiteljev Sukarna, Naserja, Allendeja, Nehruja ali Kaunda.

André Malraux: govorec o sferi imaginarnega, pravi: legendarna osebnost ne vpliva predvsem s svojimi uspehi, marveč s sanjami, ki jih utelesa, in z upi, ki jih ljudstva stavijo vanjo...

Nemara je to odgovor na naše vprašanje.

Mladi Angolec ni zadovoljen, ker je na „Summitu“ tudi Zaire. Oprekamo mu: „Niste videli, kaj bodo podpisali? Svoj podpis bodo dali na vse tisto, kar je v prid vaše države. Angole! Mislim, šlo na politično resolucijo, resolucijo o prošnji za sprejem Angole v Združene narode in „skoraj“ resolucijo o afriškem jugu. Mladi Angolec popuša, a zelo počasi.

S prevajalko se ustavlja pri pogrnjeni mizi, obloženi z vabljivimi siri najrazličnejših vrst. Izbirava, kolikor se sploh spoznava na siri. Blizu je vhod v predsedniški salon. Prevajalka mi malo zares malo za šalo šepne: „Predsednik naju bo videl, umakniva se!“ In zares zaigra otroško sramežljivost ter odskoči v varno kritje.

Indira, Sirimavo, Kaunda, Asad, Torihos in drugi se poslavljajo. Kampučijec mi stisne roko, da me zaboli. Trije Arabci v dolgih beduinskih nošah so že zdavnaj pokopali upe, da bi se povzpeli na premične stopnice „Galeba“, ni jih več. Lahna sapa vsaj rahlo osveti razgoreto vlažno ozračje avgustovske noči. Premišlujem o vprašanju in ugibanju iz pogovora z ekonomistom Singalecem. Bo novi gospodarski red postal resničnost? So pred nami svečorne mešetarije in večne vojne? Bodo obveljali kompromisi, s katerimi seve ne bo nihče zadovoljen? V kolikšni meri bodo zamislili, ki jih preverja in potrjuje konferenca, uresničene in kdaj? Se bo to zgodilo še o pravem času, preden bodo pred nami zazijale izsušene naftne vrtime in izpraznjeni rudniki? Neuvrščeni so marsikaj že dosegli, se več je, če sram niso. Je to pot v prihodnost? Ali Tito, ki se pravkar rokuje z zadnjimi odhajajočimi gosti, misli na to, kakšno vlogo bi imele konference neuvrščenih, če bi najhujši nasprotniki, nezadovoljni s „miranjem“ večine, poskušali pretrgati nitko sporazumevanja na East Riverju?

(Odisej iz knjige „Colombo ali boj za nov svetovni red“, ki jo izšla jeseni)

